

อุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในคำพิพากษา
ของศาล¹

The Ideology called “Democracy with the King as Head of State” in
the Court Decision

ศุภณัฐ บุญสด

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Supanut Boonsod

Faculty of Law, Thammasat University

E-mail: Supanut.bsd@gmail.com

Received: June 6, 2023; Revised: September 19, 2023; Accepted: October 30, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับอุดมการณ์ของรัฐที่เรียกว่า “ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ที่มีบทบาทขึ้นมากลไถ่ด้านปราบปรามของรัฐอื่น ๆ อย่างกฎหมายและศาลว่าเมืองค์ประกอบและกลไกการทำงานเช่นไร ด้วยการอาศัยกรอบทางทฤษฎีของนิติศึกษาแนววิพากษ์กับทฤษฎีอุดมการณ์ของรัฐของหลุยส์ อัลตูเชร์เป็นแนวพินิจสำหรับข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากคำพิพากษาในกลุ่มคดีที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และคดีรัฐธรรมนูญ ในระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2566 โดยผลการศึกษาพบว่าอุดมการณ์ของรัฐดังกล่าวมีบทบาทสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับพระราชสถานะและพระราชอำนาจแบบใหม่ของพระมหากษัตริย์ที่เกิดขึ้นหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ซึ่งมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับสถานะและอำนาจของพระมหากษัตริย์ในระบอบเสรีประชาธิปไตยแบบสากลและเป็นกลไกที่ทำงานขึ้นทำให้เกิดการตีความกฎหมายที่มีลักษณะขัดต่อ

¹ บทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์ในหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลักกฎหมายและนิติวิธีพื้นฐานต่าง ๆ ในคำพิพากษาของศาลขึ้นมา โดยการชี้นำดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองเพื่อปราบปรามมิให้มีอุดมการณ์อื่นใดขึ้นมาท้าทายสถานะการขึ้นนำรัฐและสังคมของอุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้

คำสำคัญ: ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข, อุดมการณ์ของรัฐ, ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112, ศาลรัฐธรรมนูญ

Abstract

This academic article aims to study the ideology of the state called “Democracy with the King as Head of State” and how the ideology of the state affects the court decision. This article is to analyses the court decision in the lèse-majesté case and constitutional case by using an approach of critical legal studies and ideological state apparatuses. According to the study, it was found that the ideology of the state played a role in creating legitimacy for the new role and power of the monarchy in democracy with the King as Head of State regime since 1949 BC, and This ideology influences the court when making an undetermined decision to suppress another political ideology in the lèse-majesté case and constitutional case.

Keywords: Democracy with the King as Head of State, The ideology of the State, Thailand’s Lèse-majesté law, Constitutional Court

1. บทนำ

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขถือว่าเป็นอัตลักษณ์ทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional identity)² ที่โดดเด่นประการหนึ่งของระบบกฎหมายไทย โดยระบอบดังกล่าวได้ปรากฏตัวขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีหมุดหมายทางประวัติศาสตร์หลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง เริ่มจากประการแรก รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับถาวรที่เกิดขึ้นภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยคณะทหารแห่งชาติซึ่งมีเป้าหมายหลักในการทำรัฐประหารเพื่อเทิดทูนชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์³ ประการที่สอง การรัฐประหารครั้งนี้นำมาสู่จุดสิ้นสุดของคณะราษฎรซึ่งเป็นคณะการเมืองที่ทำการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้เป็นระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก⁴ และประการสุดท้าย รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่ปรากฏพบปัญหาสำคัญหลายส่วนที่ริเริ่มให้มีการถวายนครปฐมและพระราชนัดดาเจกเช่นในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนกระทั่งในคราวพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญโดยรัฐสภา นายนิวัฒน์ ศรีสุวรรณนท์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ดได้อภิปรายคัดค้านรัฐธรรมนูญฉบับนี้อย่างแข็งขันด้วยเห็นว่าความสมบูรณ์ของระบอบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ หากพระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจมากย่อมหมายถึงความสมบูรณ์ของระบอบประชาธิปไตยย่อมน้อยลงตามไปด้วย⁵

แม้ว่าการถือกำเนิดของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจะอยู่ภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์การเมืองที่สำคัญหลายประการตามที่กล่าวไว้ข้างต้นและสามารถดำรงอยู่เรื่อยมาจนกระทั่งถึงรัฐธรรมนูญแห่ง

² อัตลักษณ์ทางรัฐธรรมนูญมีรากมาจากทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของนครรัฐของอริสโตเติลในหนังสือเรื่อง Politics โดยเขากล่าวว่าทุกนครรัฐจะมีสิ่งที่เรียกว่าอัตลักษณ์ของนครรัฐที่หากสูญเสียมันไปแล้วนครรัฐดังกล่าวจะตายลงและกลายเป็นนครรัฐใหม่แทน การจะค้นหาวานนครรัฐดังกล่าวมีอัตลักษณ์เช่นไรสามารถค้นพบได้ในรัฐธรรมนูญของนครรัฐดังกล่าว โปรตุเกส อริสโตเติล, *Politics หลักรัฐศาสตร์และปรัชญาการเมืองของกรีกโบราณยุคจักรวรรดิ*, (นนทบุรี: ภาพพิมพ์, 2565): 190-193.

³ สุชิน ดันติกุล, *รัฐประหาร พ.ศ. 2490*, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557): 88-96.

⁴ สุชาชัย ยัมประเสริฐ, *แผนชิงชาติไทย ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามครั้งที่สอง (พ.ศ.2491-2500)*, (กรุงเทพฯ: 6 ตุลาคม, 2553): 101-103.

⁵ รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ 14, 15 มกราคม 2492: 192.

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560⁶ แต่ในทางบริบททางกฎหมายแล้วเรากลับพบว่าวงการนิติศาสตร์ขาดการอธิบายถึงความชัดเจนเกี่ยวกับความหมายและองค์ประกอบด้านเนื้อหาหรือรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยองค์การจัดทำรัฐธรรมนูญและนักวิชาการด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ ณ ห้วงเวลาดังกล่าวอย่างมาก เพราะแม้แต่ในการอธิบายถึงความหมายของบทบัญญัติดังกล่าวครั้งแรกในการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 39 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2492 หลวงประกอบนิติสาร กรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้แจ้งแต่เพียงว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญบทนี้ถูกร่างขึ้นโดยอนุโลมตามมติร่วมกันของที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ยืนยันว่าไม่ว่าอย่างไรก็ตามประเทศไทยจะมีพระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของรัฐเพียงเท่านั้น มิได้จะต้องการให้บทบัญญัตินี้หมายถึงระบอบการเมืองการปกครองใดเป็นพิเศษขึ้นมา⁷

แต่ปรากฏว่าในเวลาต่อมาบรรดานักกฎหมายที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการยกร่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่างก็ได้ช่วยกันทำให้บทบัญญัติว่าด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่เกิดขึ้นจากความว่างเปล่าในทางกฎหมายดังกล่าวให้พัฒนามาเป็นกลไกทางรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ทำหน้าที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามแนวคิดประชาธิปไตยที่ป้องกันตัวเองได้ โดยในบริบททางกฎหมายของประเทศไทย ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้แพร่กระจายไปเป็นทั้งข้อจำกัดของการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ⁸ กลไกทางกฎหมายในการยุบพรรคการเมือง⁹ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งไม่สามารถถูกเปลี่ยนแปลงได้ผ่านกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ¹⁰ รวมถึงการเป็นเงื่อนไขสำคัญทางกฎหมายประการหนึ่งในการเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรของรัฐ¹¹ นอกจากนี้ อัตลักษณ์ทางรัฐธรรมนูญอย่างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขก็ยังส่งอิทธิพลต่อการใช้และตีความประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 อีกด้วย¹²

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 2.

⁷ รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 39, 2 พฤศจิกายน 2491: 1345-1348.

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 49.

⁹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560, มาตรา 92.

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 255.

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 160 ประกอบด้วยประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 82.

¹² ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลจังหวัดนนทบุรี คดีหมายเลขแดงที่ อ.837/2552 และคำพิพากษาศาลอาญา คดี

ภายใต้บริบททางกฎหมายที่มีการร่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายขยายอำนาจทางกฎหมายให้กับศาลข้างต้น เป็นผลให้ความหมายของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกทิ้งให้ไม่ชัดเจนและเป็นปริศนานับตั้งแต่ถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2492 จึงเริ่มถูกประกอบสร้างความหมายขึ้นมาอีกครั้งด้วยบรรดาเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาที่ละฉบับของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ที่มีวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยและกระแสสถานการณ์วิวัตน์ภายหลังรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 เป็นต้นมากระทั่งถึงปัจจุบันซึ่งได้นำมาสู่การเคลื่อนไหวสาธารณะของประชาชนที่มีการวิพากษ์และเรียกร้องให้ปฏิรูปกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรงเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยและส่งผลให้บรรดากฎเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวเริ่มถูกใช้ในทางความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น จากการรวบรวมข้อมูลสถิติของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนและไอลอว์ (Ilaw) มีคดีที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลเกี่ยวกับความผิดต่อพระมหากษัตริย์และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 รวมกันมากกว่า 1,294 คดี¹³ รวมถึงการที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองในปี พ.ศ. 2562¹⁴ และประกาศให้การใช้สิทธิเสรีภาพของกลุ่มบุคคลเป็นการใช้สิทธิที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2564¹⁵ เพราะพรรคการเมืองและคณะบุคคลดังกล่าวเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นครั้งแรก

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลที่ปรากฏในคำพิพากษาดังกล่าวจึงจะทำให้เราทราบถึงอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการตีความกฎหมายของศาลว่ามีลักษณะเช่นไรจึงเป็นคำถามที่สำคัญในบทความฉบับนี้ โดยขอบเขตในการศึกษาจะดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชี้นำศาลซึ่งปรากฏในคำพิพากษา ผ่านการสำรวจคำพิพากษาของศาลยุติธรรมและศาลทหารในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 รวมถึงคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง การ

หมายเลขแดงที่ อ.55/2566 เป็นต้น

¹³ ไอลอว์, “เปิดสถิติข้อหา ‘ความผิดต่อพระมหากษัตริย์’ ที่ขึ้นสู่ศาลระหว่างปี 2549-2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2566, จาก <https://freedom.ilaw.or.th/node/923>. และศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 “หมิ่นประมาทกษัตริย์” ปี 2563-66, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2566, <https://tlhr2014.com/archives/23983>.

¹⁴ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2562.

¹⁵ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2564.

ประกาศให้การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนับตั้งแต่ พ.ศ. 2557 กระทั่งถึง พ.ศ. 2566

2. เมื่อการตีความกฎหมายในคำพิพากษาคือปฏิบัติการทางการเมืองของศาล

กฎหมายโดยสภาพก็เป็นแต่เพียงแผ่นเอกสารที่บรรจุไปด้วย “ตัวอักษร” เกี่ยวกับข้อบังคับในสังคมเท่านั้น กฎหมายไม่สามารถตีความและใช้บังคับกับผู้คนได้ด้วยตัวมันเองเพียงลำพัง แต่จะต้องอาศัยมนุษย์เข้ามาอ่านหาความหมายของตัวอักษร เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการเข้ามามีตีความกฎหมายโดยมนุษย์จึงกลายมาเป็นหัวใจหลักของกฎหมายอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ส่วนการพิจารณาว่าขอบเขตหรือดุลพินิจในการตีความกฎหมายมีมากน้อยเพียงใดมีความเห็นออกเป็น 2 แนวคิด คือ แนวคิดแรกเห็นว่าการตีความกฎหมายเป็นเรื่องที่มีหลักวิชาทางด้านนิติศาสตร์หรือนิติวิธีกำกับเสมอ ในขณะที่แนวคิดที่สองเห็นการตีความกฎหมายเป็นอิสระของผู้ทรงอำนาจในการตีความกฎหมายโดยแท้¹⁶

โดยทั้งสองแนวคิดทำให้ผลลัพธ์ในการตีความกฎหมายมีทิศทางแตกต่างกันออกไปเช่นกัน เพราะสำหรับแนวคิดแรก ความหมายของถ้อยคำในกฎหมายจะมีลักษณะที่มีความแน่นอนทางกฎหมาย (Legal Determinacy) เสมอ ในทางตรงกันข้ามเมื่อแนวคิดที่สองว่าเชื่อการตีความกฎหมายขึ้นอยู่กับบุคคลที่ใช้กฎหมายโดยแท้และไม่เกี่ยวข้องกับความรู้ใด ๆ จึงทำให้ความหมายของถ้อยคำในทางกฎหมายมีลักษณะที่ไม่มีความแน่นอนทางกฎหมาย (Legal Indeterminacy) ด้วยเช่นกัน และนอกจากผลลัพธ์ที่มีความแตกต่างกันต้องกล่าวต่อไปด้วยว่าวิธีคิดในทางกฎหมายที่เป็นรากฐานของแต่ละแนวคิดของการตีความกฎหมายก็มีความแตกต่างกันด้วย เพราะแนวคิดแรกมีเบื้องหลังที่ตั้งอยู่บนวิธีคิดแบบเสรีนิยมอย่างนิติรัฐที่เชื่อว่าการตีความกฎหมายเป็นตามแบบแผนปฏิบัติเป็นผลให้การวิเคราะห์ทางกฎหมายไม่สามารถนำสาระทางอุดมการณ์เข้ามาเกี่ยวข้องได้¹⁷ แม้ว่าจะไม่ปฏิเสธถึงการมีอยู่จริงของปัญหาความไม่แน่นอนทางกฎหมายในการตีความกฎหมายไปโดยสิ้นเชิง แต่ก็เพียงยอมรับในระดับหนึ่งว่าความไม่แน่นอนทางกฎหมายมาจากข้อจำกัดทางภาษาของกฎหมายซึ่งนำมาสู่การตีความกฎหมายที่ไม่แน่นอนและไม่สมบูรณ์โดยมนุษย์

¹⁶ Michel Troper, “Constitutional Interpretation,” *Israel Law Review* 39, Iss. 2 (2006): 35-50.

¹⁷ จริฎ โฆษณานันท์, *นิติปรัชญาแนววิพากษ์*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555); 25-26.

เท่านั้น¹⁸ ด้วยวิธีคิดเช่นนี้ การวิเคราะห์ปัญหาคำพิพากษาในคดีใด ๆ ที่บุคคลทั่วไปเห็นว่ามีข้อบกพร่องหรือข้ออ้างสงสัยในทางกฎหมาย คำถามที่มักจะถูกตั้งขึ้นมาเป็นอันดับแรกโดยนักกฎหมายเสมอ คือ “การตีความกฎหมายของศาลในคดีนี้เป็นการตีความกฎหมายที่ถูกต้องหรือไม่” คำถามเช่นนี้จะนำมาสู่การค้นหาคำตอบของผู้วิเคราะห์โดยการพิจารณาว่าการวินิจฉัยข้อเท็จจริง การตีความและให้เหตุผลทางกฎหมายของผู้พิพากษาว่าถูกต้องตามหลักกฎหมายหรือนิติวิธีหรือไม่เสมอ

แต่ถ้าหากเราทำการศึกษาในทิศทางใหม่และตั้งสมมติฐานเบื้องต้นที่เรียบง่ายกว่าขึ้นมาว่า “ศาลตีความกฎหมายเช่นนั้นเพราะศาลอยู่ภายใต้คุณค่าบางประการที่ครอบงำอยู่” การวิเคราะห์ที่ได้เกี่ยวกับการตีความกฎหมายในคำพิพากษาของจะได้อะไรจากการค้นหาคำตอบแบบใหม่ขึ้นมา เพราะถ้าเราลองพิจารณาจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับระดับความยากของการเรียนระดับปริญญาตรี รวมถึงเนติบัณฑิตและการสอบเข้าดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาลยุติธรรมที่ทำให้มีนักกฎหมายสามารถผ่านด้านทดสอบดังกล่าวเข้าไปเป็นผู้พิพากษาเป็นจำนวนน้อยมาก ๆ เมื่อเทียบกับสัดส่วนของคนที่เรียนกฎหมายในแต่ละปี¹⁹ เราจึงต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนที่สอบผ่านเป็นผู้พิพากษาจึงต้องศึกษากฎหมายค่อนข้างหนักและเยอะกว่านักศึกษาคณะนิติศาสตร์ทั่วไปเป็นอย่างมาก คำถามที่ตามมาคือเป็นไปได้อย่างไรที่บุคคลเหล่านี้จะไม่ทราบว่ามีวิธีเบื้องต้นในการตีความกฎหมายอาญา คือ “การตีความกฎหมายอาญาจะต้องตีความอย่างเคร่งครัดและจะตีความโดยขยายออกไปเป็นโทษกับบุคคลไม่ได้”²⁰ ผู้เขียนมีความเห็นว่าคงไม่มีทางเป็นไปได้ หรือเป็นไปได้อย่างไรที่บุคคลเหล่านี้จะไม่ทราบว่าตามหลักวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 6 ไม่เกี่ยวข้องอันใดกับการใช้เป็นฐานในการตีความกฎหมายอาญาแบบขยายเป็นโทษกับบุคคล เช่นเดิมผู้เขียนเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานทางวิชาการข้างต้นเพิ่มเติม ผู้เขียนได้

¹⁸ Lars Vinx and Samuel Garrett Zeitlin, “Introduction: Carl Schmitt and Problem of the Realization of Law,” In *Introduction in Carl Schmitt, Carl Schmitt ’ Early Legal-Theoretical Writing: Statute and Judgment, and The Value of the State and the Significance of the individual*, (United kingdom: Cambridge University Press, 2021): 3.

¹⁹ สมชาย ปรีชาศิลปกุล, “อามาดย์ตุลาการอำพราง,” The 101. World, สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2566, <https://www.the101.world/path-for-judgeship/>.

²⁰ หยุด แสงอุทัย, *กฎหมายอาญา ภาค 1*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556): 47.

วิเคราะห์หลักฐานต่อไปในคำพิพากษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาอันมีลักษณะทางการเมือง²¹ หรือคดีปกครองและคดีรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยพ้นจากกรอบหลักกฎหมายและนิติวิธี พบเห็นการจงใจตีความกฎหมายโดยอ้างอิงกับคุณค่าทางการเมืองบางประการของศาลเป็นจำนวนมาก เช่น (1) การตีความกฎหมายอาญาโดยขยายออกไปเป็นโทษกับบุคคลเพื่อคุ้มครองสถานะอันเป็นที่เคารพสักการะของพระมหากษัตริย์²² (2) การไม่อนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่คำนึงถึงสิทธิทางรัฐธรรมนูญอย่างหลักให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เพราะเห็นว่าความผิดที่มีการกล่าวผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิดที่ร้ายแรง²³ และ (3) การพิพากษาว่ากฎระเบียบที่มอบอำนาจให้ฝ่ายปกครองมีดุลพินิจวินิจฉัยไม่พักโทษให้กับผู้ต้องขังตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม เพราะเหตุผลความจำเป็นในการรักษาความมั่นคงของประเทศที่อยู่เบื้องหลังกฎระเบียบดังกล่าวเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การรับฟังอย่างยิ่ง²⁴ หรือ (4) การวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญโดยมิได้มีการวินิจฉัยอย่างเคร่งครัดตามนิติวิธีในการพิจารณาเกี่ยวกับหลักความได้สัดส่วน ด้วยการอ้างว่าเป็นกฎหมายที่มีความจำเป็นต่อการปกป้องพระมหากษัตริย์ที่เป็นสถาบันหลักของชาติ²⁵ เป็นต้น จากการสำรวจกรณีศึกษาข้างต้นทำให้เห็นว่าการตีความกฎหมายในคดีการเมืองมีลักษณะเป็นการใช้ดุลพินิจตามคุณค่าบางประการของศาลที่มีอำนาจตัดสินในคดีเป็นสำคัญโดยไม่ขึ้นอยู่กับหลักกฎหมายหรือนิติวิธีใด ๆ ตามแนวคิดเกี่ยวกับการตีความกฎหมายตามแนวทางที่สองเสียมากกว่า²⁶

²¹ ความผิดอาญาอันมีลักษณะทางการเมืองสามารถแบ่งแยกประเภทได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความผิดทางการเมืองในแง่เจตนา คือ บรรดาความผิดต่อความมั่นคงแห่งรัฐและความผิดทางการเมืองที่เป็นอาชญากรรมธรรมดาซึ่งผู้กระทำได้กระทำโดยมีจุดประสงค์ทางการเมือง โปรดดู จิตติ ติงศภัทัย, *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา (ภาค 1)*, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546): 29-31.

²² โปรดดู ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *เปิดคำฟ้องคดีชุมนุม 19 กันยา- คดี MobFest ก่อนศาลไม่ให้ประกันสี่แกนนำ*, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2566, https://tlhr2014.com/archives/25821?fbclid=IwAR11DWuzASrsxQKrgc2PXUgJFV2Zf1JQRD4ERzrMMyecpXb3R_aM3g61EYU.

²³ โปรดดูคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 1509/2565 ศาลอุทธรณ์ภาค 2, คำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ ยชอ 345/2565 ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, คำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ อ.568/2563 ศาลจังหวัดพัทธยา, คำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ อ. 55/2566 ศาลอาญา.

²⁴ คำพิพากษาศาลปกครองกลาง คดีหมายเลขแดงที่ 957/2563.

²⁵ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28-29/2555.

²⁶ ปิยนุตร์ แสงนกกุล, “ทฤษฎีรัฐธรรมนูญ” ของ Carl Schmitt,” *รัฐศาสตร์สาร* 3, น. 3 (2557): 93-125.

โดยแนวคิดทางกฎหมายที่เข้ามาให้คำตอบถึงการดำรงอยู่จริงของการที่มีอุดมการณ์และความคิดความเชื่อของศาลมีผลต่อการตีความกฎหมายเสมอได้แก่ สัจนิยมทางกฎหมาย (Legal Realism) กับนิติศึกษาแนววิพากษ์ (Critical legal studies) ซึ่งต่างจุดยืนในทางปรัชญาที่ปฏิเสธความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นกลางของกฎหมายเหมือนกันและมุ่งการพิจารณากฎหมายอย่างเป็นจริงว่าตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยภายนอกกฎหมายมากมาย ถึงขนาดที่แนวคิดสัจนิยมทางกฎหมายได้กล่าวว่าการตีความกฎหมายคืออะไรให้ดูที่คำพิพากษาไม่ใช่สิ่งที่ถูกอธิบายไว้ในตำรา ด้วยเหตุนี้การจะเข้าใจกฎหมายได้อย่างถ่องแท้จึงจะต้องเข้าใจความคิดของศาลที่ผลิตคำพิพากษาดังกล่าว นอกจากนี้นิติศึกษาแนววิพากษ์ก็พัฒนาตัวเองโดยมีรากฐานมาจากสัจนิยมทางกฎหมาย แต่ทั้งสองแนวคิดก็มีจุดยืนที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอยู่เพราะแม้จะมองกฎหมายตามความเป็นจริง แต่สัจนิยมทางกฎหมายก็ยังคงเป็นแนวคิดที่อยู่ภายใต้วาทกรรมทางกฎหมายที่สำคัญอย่างหลักนิติรัฐและหลักประชาธิปไตยอยู่ เพียงแค่ต้องการให้การศึกษากฎหมายเปลี่ยนจากการศึกษาทฤษฎีมาสู่การศึกษากฎหมายในทางปฏิบัติซึ่งมีรากเหง้าจากการเรียนการสอนกฎหมายในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เท่านั้น²⁷ จึงทำให้สัจนิยมทางกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบอเมริกาไม่ได้ปฏิเสธการดำรงอยู่ของการตีความกฎหมายที่มีความแน่นอนทางกฎหมายโดยสิ้นเชิงเพียงแต่เคลื่อนย้ายหลักการที่คอยทำหน้าที่กำกับกับการตีความกฎหมายของผู้ใช้กฎหมายมาสู่หลักที่เรียกว่า Stare decisis ซึ่งกำหนดให้ศาลทั้งระบบต้องยึดตามคำพิพากษาที่เกิดขึ้นก่อนหน้าตนแทน²⁸ ในขณะที่นิติศึกษาแนววิพากษ์ไปไกลกว่าตรงที่ปฏิเสธวาทกรรมเกี่ยวกับนิติรัฐและประชาธิปไตยที่ไม่รับรู้ถึงความเป็นการเมืองในกฎหมายอย่างสิ้นเชิง รวมถึงกลับเห็นว่าความไม่แน่นอนทางกฎหมายต่างหากที่ถือว่าเป็นแก่นกลางของกฎหมาย เพราะมองว่าโดยลักษณะแท้จริงแล้วกฎหมายก็เหมือนกับเครื่องมือในการควบคุมสังคมอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นกฎเกณฑ์ควบคุมจิตสำนึกของผู้คนและสังคมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสถานะทางอำนาจของผู้ปกครอง ทำให้กฎหมายไม่เคยมีความเป็นกลางมาตั้งเริ่มต้น ดังนั้นภารกิจของนิติศึกษาแนววิพากษ์จึงมิได้ศึกษาความเป็นจริงของกฎหมายเพื่อเข้าใจความหมายของกฎหมายผ่านคำพิพากษาเช่นเดียวกับสัจนิยมทางกฎหมาย แต่มีภารกิจเพื่อประสานการวิเคราะห์

²⁷ George C. Christie, *Jurisprudence: Text and Reading on the Philosophy of Law*, (Minnesota: West publishing co., 1973),: 640-644. and R. W. M. Dias, *Jurisprudence*, (London: Butterworth, 1970),: 515-536.

²⁸ Herman Oliphant, "A Return to stare decisis," *American Bar Association Journal* 14, No. 2 (1928), 71-76.

ข้ามศาสตร์วิชาต่าง ๆ เพื่อวิพากษ์ผู้ใช้กฎหมายว่าอยู่ในกลุ่มประโยชน์ใดและมีผลโดยตรงต่อความไม่แน่นอนทางกฎหมายอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อมุ่งรื้อถอนวาทกรรมทางกฎหมายและเปิดโปงให้เห็นว่าการใช้บังคับกฎหมายแท้จริงแล้วเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการทางการเมือง²⁹ ด้วยโลกทัศน์หรือวิธีการมองว่าการตีความกฎหมายเป็นการตัดสินใจของผู้พิพากษาที่ไม่ได้ปลอดจากคุณค่าทางการเมือง เช่นนี้ส่งผลให้กฎหมายคือการเมือง (Law is Politics) อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ และทำให้การให้เหตุผลในทางกฎหมายที่ปรากฏในคำพิพากษาไม่แตกต่างอะไรจากตัดสินใจทางการเมืองและศีลธรรมอื่น ๆ ด้วยแง่มุมเช่นนี้ผู้พิพากษาและตุลาการที่ปฏิบัติหน้าที่ในคดีการเมืองต่าง ๆ จึงเป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมืองที่แฝงอุดมการณ์ทางการเมืองเอาไว้ภายใต้เหตุผลทางกฎหมายเพื่อดำเนินการครอบงำผู้คนและสังคม³⁰ ดังนั้น บทความขึ้นนี้จึงจะตั้งอยู่บนฐานคิดนี้เพื่อที่จะทำให้เราสามารถมองเห็นว่าผู้พิพากษากำลังดำเนินการงานทางการเมืองภายใต้อุดมการณ์ลักษณะเช่นไร ส่วนวิธีการอ่านคำพิพากษาที่จะทำให้ทราบถึงอุดมการณ์ดังกล่าว ผู้เขียนจะเลือกพิจารณาอ่านในส่วนประเด็นที่ผู้พิพากษาอธิบายถึงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายนอกประเด็นที่จำเป็นจะต้องพิจารณาในคดีเป็นหลัก เพราะผู้เขียนเห็นว่าเป็นส่วนของเนื้อความในคำพิพากษาที่ผู้พิพากษาเขียนแสดงอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชี้ว่าการตีความกฎหมายอย่างเปิดเผย³¹

3. อุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในคำพิพากษาของศาล

3.1 การเมืองของอำนาจรัฐและอุดมการณ์ของรัฐที่อยู่เบื้องหลังคำพิพากษา

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีลักษณะเป็นอุดมการณ์ของรัฐ³²ซึ่งเผยตัวขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน

²⁹ Gary Minda, *Postmodern Legal Movements: Law and Jurisprudence at Century's End*, (New York: New York university press, 1995): 106-116.

³⁰ จริฎ โฆษณานันท์, *นิติปรัชญาแนววิพากษ์*, (กรุงเทพ: นิติธรรม, 2555): 31-35.

³¹ เทียบเคียงกับเนื้อความในวรรณกรรมที่ถูกเรียกว่า “ลัทธิ” หรือวาทกรรมแห่งความจริง โปรดดู นพพร ประชากุล, *วิจัยวิจารณ์วรรณกรรมฝรั่งเศส*, (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2546): 133-161.

³² รัฐคือกลไกของรัฐที่ทำหน้าที่ปกครองเหนือกฎหมาย สำหรับองค์ประกอบภายในรัฐสามารถแยกออกเป็นอำนาจรัฐกับกลไกของรัฐ เมื่อแยกพิจารณาถึงไปเฉพาะที่กลไกรัฐจะสามารถแยกออกมาได้อีกสองกลไก คือ กลไกด้านปราบปรามของรัฐ

พ.ศ. 2490³³ สำหรับการรัฐประหารครั้งนี้ถือว่ามີวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองที่มีความแตกต่างกับการปฏิวัติของคณะราษฎรโดยสิ้นเชิง เพราะในขณะที่การปฏิวัติอย่างหลังมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อตั้งระบอบการเมืองให้มีรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย แต่การรัฐประหารครั้งนี้กลับได้มุ่งเน้นที่จะก่อตั้งระบอบการเมืองที่เกิดทุนชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นหลักแทน³⁴ นอกจากนี้ การรัฐประหารครั้งนี้ยังทำให้ฝ่ายนิยมเจ้าสามารถกลับขึ้นมาครองอำนาจทางการเมืองและเป็นรองเพียงกองทัพเท่านั้น ด้วยสภาพการณ์นี้กระบวนการสร้างสถาบันกษัตริย์ที่สามารถมีบทบาททางการเมืองแบบใหม่จึงถูกริเริ่มขึ้นมาได้ผ่านการจัดทำและอธิบายรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากช่วง พ.ศ. 2475-2490 อย่างมีนัยสำคัญ³⁵

พิจารณาได้จากเดิมทีภายหลังการปฏิวัติ คณะราษฎรได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐเพื่อสร้างนักกฎหมายที่มีความรู้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐที่กำลังเกิดขึ้นใหม่อย่างระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้มีการเปิดสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญขึ้นมา³⁶ โดยตำรากฎหมายรัฐธรรมนูญเล่มแรกที่ใช้ประกอบการบรรยายได้อธิบายพระราชสถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไว้ว่าเป็นองค์การตามรัฐธรรมนูญที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งประมุขของรัฐมีอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเท่านั้นและไม่มีอำนาจทางบริหาร เนื่องจากอำนาจดังกล่าวรัฐธรรมนูญได้มอบไว้ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการราษฎรที่ลงนามสนองพระบรมราชโองการ³⁷ แต่ด้วยผลแห่งการเปลี่ยนแปลงผู้ครองอำนาจรัฐข้างต้น คำอธิบายเกี่ยวกับพระราชสถานะและพระราชอำนาจแบบใหม่ในลักษณะที่มีความศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและจารีตประเพณีดั้งเดิมของพระมหากษัตริย์อย่างธรรมราชาและเทวราชาที่ตั้งอยู่บนมรดกทางภูมิปัญญาต่างๆ ของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จึงได้เริ่มปรากฏตัวขึ้นมาแทนที่เพื่อค่าจูนการเปลี่ยนแปลงที่จะเอื้อให้สถาบันกษัตริย์สามารถมีบทบาททาง

ทำหน้าที่ปกครองโดยใช้กำลังความรุนแรงทางกายภาพกับกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐที่ทำหน้าที่เป็นระบบคิดชี้นำผู้ที่อยู่ภายใต้ปกครองของรัฐให้ยอมจำนนต่อการกดขี่ของรัฐและผู้ครองอำนาจรัฐ โปรดดู หลุยส์ อัลธุสแซร์, *อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ*, (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2557).

³³ คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2561): 197-201.

³⁴ สุชิน ตันติกุล, *รัฐประหาร พ.ศ. 2490*, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557).

³⁵ ธงชัย วินิจกุล, *รัฐราชาชาติ ว่าด้วยรัฐไทย*, (นนทบุรี: ฟาติเยกกัน, 2563): 105-109.

³⁶ สมชาย ปรีชาศิลปกุล, *นิติศาสตร์ไทยเชิงวิพากษ์*, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2549): 98-103.

³⁷ หลวงประเจิดอักษรลักษณ์, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*, (พระนคร: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477): 68-69.

การเมืองนอกจากที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ผ่านคำอธิบายที่สำคัญของพระองค์เจ้าธานีวัต ประธานองคมนตรีคนแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ของพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ในบทความที่มีชื่อว่า “The Old Siamese conception of the Monarchy” ในวารสาร Siam Society³⁸ โดยคำอธิบายนี้มีอิทธิพลมีต่อพระปฐมบรมราชโองการของพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ในพิธีพระบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” เนื่องจากเป็นพระบรมราชโองการที่แสดงออกถึงแนวคิดธรรมราชาอย่างชัดเจน และยังเมื่อระบอบเผด็จทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นครองอำนาจรัฐในปี พ.ศ. 2500 ด้วยปัจจัยทางการเมืองที่จำเป็นต้องการแอบอิงสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบการปกครองของตน พระราชสถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แบบใหม่จึงได้ถูกฟื้นฟูขึ้นใหญ่ด้วยกลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐ เริ่มจากด้านแรก พิธีทางพราหมณ์โบราณเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ได้ถูกฟื้นฟูขึ้นเพื่อส่งเสริมด้านความเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาของพระมหากษัตริย์กลับมาอีกครั้ง³⁹ ส่วนอีกด้าน คือ ความเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรมที่ครองราชย์โดยมติของประชาชนก็ได้ถูกฟื้นฟูด้วยการให้ทานซึ่งเป็นธรรมหนึ่งในทศพิธราชธรรมผ่านการที่รัฐบาลส่งเสริมงบประมาณและกำลังข้าราชการให้กับพระราชกรณียกิจทางสังคมที่พระมหากษัตริย์ดำเนินการอย่างโครงการพัฒนาในพระราชดำริต่างๆ อย่างเต็มที่⁴⁰

ด้วยบทบาทในทางสังคมของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่สูงเด่นขึ้น ประกอบกับหลังสถานการณ์บ้านเมืองหลัง พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา ประเทศไทยอยู่ภายใต้อิทธิพลของสงครามเย็นและสงครามกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พระราชสถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แบบใหม่จึงได้ถูกผนวกรวมให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของแผนสงครามจิตวิทยาต่อสู้กับภัยคุกคามของรัฐจากสงครามกับพรรคคอมมิวนิสต์โดยรัฐบาลไทยภายใต้อิทธิพลการชี้นำของ

³⁸ Dhani Nivat, “The Old Siamese conception of the Monarchy,” *Journal of The Siam of Society* 32, iss. 2 (1947): 91-106.

³⁹ ทักษิณ เจริญธรรม, *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559): 359.

⁴⁰ แพทริก โจรี, *ทฤษฎีกษัตริย์โพธิสัตว์: เวลส์นครชาดกในประวัติศาสตร์ไทย*, (กรุงเทพฯ: อิลลุมิเนชั่น เอ็ดดูชัน, 2563): 235-239.

สหรัฐอเมริกา⁴¹ จึงได้มีการประสานคำอธิบายพระราชสถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แบบใหม่เข้ากับกลไกด้านการปราบปรามของรัฐอย่างกฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์ให้เป็นเนื้อเดียวกัน โดยร່องรอยการประสานระหว่างสองกลไกปรากฏขึ้นผ่านหนังสือของผู้พิพากษาที่มีสายสัมพันธ์มีความใกล้ชิดกับทางวังอย่างธานินทร์ กรัยวิเชียร⁴² ที่มีชื่อว่า “การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์” ซึ่งเป็นคู่มือการบังคับใช้กฎหมายที่แจกจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่รัฐในกลไกด้านการปราบปรามของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2504 โดยหนังสือเล่มนี้อธิบายว่าการใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ให้ได้ในระยะยาว ประเทศไทยต้องเน้นจุดเด่นของประเทศด้วยการร่วมกันเทิดทูนและป้องกันมิให้มีการล่วงเกินพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญของประเทศไทยและเป็นที่เคารพสักการะสูงสุดของชาวไทย⁴³ และด้วยการประสานเป็นเนื้อเดียวกันเช่นนี้จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่หลังการรัฐประหาร วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 คณะรัฐประหารได้ประกาศว่าการหมิ่นประมาทสถาบันพระมหากษัตริย์มีลักษณะเป็นอันเดียวกันกับภัยคอมมิวนิสต์⁴⁴ และเพียงไม่กี่วันต่อมาคณะรัฐประหารออกคำสั่งแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ให้มีอัตราโทษจำคุกสูงขึ้นทันทีเพื่อให้เป็นกลไกด้านการปราบปรามของรัฐที่เหมาะสมในการปราบปรามภัยร้ายแรงดังกล่าว⁴⁵ โดยผลลัพธ์ที่อุดมการณ์ของรัฐแบบใหม่ได้อำนาจขึ้นนำกลไกทางกฎหมายและศาลในทางความเป็นจริงได้แสดงออกผ่านคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 เมื่อปี พ.ศ. 2531 ที่ศาลยุติธรรมได้พิพากษาวางหลักว่าบุคคลมิสามารถใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไปล่วงละเมิดหรือเป็นปฏิปักษ์กับองค์พระมหากษัตริย์อันเป็นเคารพสักการะได้และรัฐมีหน้าที่รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ให้ดำรงอยู่คู่กับประเทศตลอดไป⁴⁶

⁴¹ ณัฐพล ใจจริง, *ขุนศึก คักดินา และพญาอินทรี*, (นนทบุรี, ฟาเดียวกัน, 2563): 152-167.

⁴² อาสา คำภา, *กว่าจะครองอำนาจนำ*, (นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2564): 143-145.

⁴³ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, *การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์*, (กรุงเทพฯ, ศูนย์รักษาความปลอดภัยกระทรวงกลาโหม, 2517): 321-323.

⁴⁴ แถลงการณ์คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอน 120 ฉบับพิเศษ (6 ตุลาคม พ.ศ. 2519): 1-4.

⁴⁵ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอน 134 ฉบับพิเศษ (21 ตุลาคม พ.ศ. 2519): 46-51

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2354/2531

นอกจากนี้แล้ว พระราชสถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แบบใหม่ยังได้ถูก
 ประสานเข้าระบอบประชาธิปไตย ผ่านแนวคิดเรื่อง “ประชาธิปไตยแบบราชประชาสมาสัย” ที่มี
 การอธิบายสถานะเหนือการเมืองของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยขึ้นมาโดย
 ถือว่าพระมหากษัตริย์มีอำนาจปกครองร่วมกับประชาชนและราชบัลลังก์มีบทบาททางการเมือง
 เป็นเครื่องกีดขวางอำนาจของกองทัพ โดยแนวคิดนี้ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้บริบทที่สัมพันธ์ภาพทาง
 อำนาจระหว่างกองทัพและสถาบันกษัตริย์เริ่มย่ำแย่ลงภายใต้รัฐบาลเผด็จการทหารของจอมพล
 ถนอม กิตติขจร⁴⁷ ด้วยการริเริ่มนี้ได้กลายมาเป็นรากฐานทางการเมืองที่ทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่
 ประชาชนชุมนุมขับไล่รัฐบาลเผด็จการทหารได้สำเร็จในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้กลายมา
 เป็นช่วงขณะสำคัญที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ขึ้นมาครองอำนาจนำในระดับเทียบเท่ากับ
 กองทัพและทำให้สถานะเหนือการเมืองของพระมหากษัตริย์สูงเด่นยิ่งขึ้น⁴⁸ เนื่องจากปัจจัยทาง
 ประวัติศาสตร์ที่เอื้ออำนวยสองประการ ได้แก่ ประการแรก วาทกรรมกษัตริย์ประชาธิปไตยที่มอง
 พระมหากษัตริย์ในอดีตมีบทบาทสำคัญในการให้กำเนิดและพิทักษ์ระบอบประชาธิปไตยได้ถูก
 นักศึกษารับไว้ใช้ในการชุมนุมต่อต้านรัฐบาล⁴⁹ และประการที่สอง การที่พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ
 สามารถใช้พระราชอำนาจยุติความขัดแย้งดังกล่าวและการที่พระองค์มีบทบาทฟื้นฟูระบอบ
 ประชาธิปไตยด้วยการผลักดันสามพรราชออกนอกประเทศ พระราชทานแต่งตั้งให้สัญญา ธรรมศักดิ์
 องคมนตรีดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อแก้ไขวิกฤติการเมือง พร้อมกับจัดทำรัฐธรรมนูญ
 ฉบับใหม่⁵⁰

การกำเนิดขึ้นของสถานะเหนือการเมืองของพระมหากษัตริย์ในความหมายที่มีความ
 ขอบธรรมทางการเมืองและอำนาจเหนือกว่ากลุ่มการเมืองอื่น ๆ ในทางความเป็นจริงเช่นนี้ส่งผลให้
 ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ สามารถมีบทบาทชี้นำ
 ทางการเมืองโดยที่กลุ่มการเมืองจำต้องอนุโลมตามให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ ตัวอย่างเช่น
 เหตุการณ์ที่มีบันทึกพระราชกระแสถึงสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ทรงเห็นด้วยกับบทบัญญัติแห่ง
 รัฐธรรมนูญที่ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา
 ทั้งที่สภานิติบัญญัติได้เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่สามไปแล้ว จึงส่งผลให้ภายหลัง

⁴⁷ อาสา คำภา, *กว่าจะครองอำนาจนำ*, (นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2564): 174-180.

⁴⁸ ธงชัย วินิจกุล, *รัฐราชาชาติ ว่าด้วยรัฐไทย*, (นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2563): 107.

⁴⁹ ประจักษ์ ก้องกีรติ, *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ*, (นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2556): 395-415.

⁵⁰ คริส เบเกอร์ และมาสุก พงษ์ไพจิตร, *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2561).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ประกาศใช้บังคับไปเพียงไม่กี่วัน สภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ต้องประชุมลับว่าริเริ่มการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ทันที⁵¹ อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดคือเมื่อพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขความขัดแย้งในวิกฤตทางการเมืองเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 โดยการปรากฏภาพที่พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ นั่งอยู่บนโซฟาโดยมีคู่ขัดแย้งทางการเมืองนั่งพับเพียบอยู่แทบเท้าของพระองค์ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ทางอำนาจในการเมืองไทยในห้วงเวลาต่อมาและทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์สามารถขึ้นครองอำนาจรัฐเหนือพลังทางการเมืองอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพอย่างแท้จริง⁵² ด้วยอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลักเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เช่นนี้ ส่งผลให้คำอธิบายเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญและระบอบประชาธิปไตยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐตามมาด้วย เริ่มจากอธิบายทางกฎหมายว่าพระมหากษัตริย์มีพระราชสถานะเป็นสถาบันสูงสุดของชาติและระบอบประชาธิปไตยของไทย พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจตามนิติราชประเพณีที่อยู่นอกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และสถานะเหนือการเมืองของพระมหากษัตริย์ถือว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญของไทย โดยร่องรอยการเปลี่ยนแปลงคำอธิบายดังกล่าวได้ปรากฏตัวขึ้นครั้งแรกในช่วงหนึ่งปีหลังเหตุการณ์ดังกล่าวผ่านหนังสือที่มีชื่อว่า “ระบอบประชาธิปไตย” (ตีพิมพ์ครั้งแรกปี พ.ศ. 2517) ของธานินทร์ กรัยวิเชียรซึ่งได้จัดวางพระราชสถานะให้พระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดของชาติ จิตวิญญาณแห่งความเป็นไทย และศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทย การเปลี่ยนแปลงใดที่นำมาสู่การปราศจากสถาบันพระมหากษัตริย์ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อรูปแบบระบอบประชาธิปไตยของไทยและการดำรงอยู่ของชาติ⁵³ โดยการกระทำที่มีลักษณะในการทำให้ปราศจากสถาบันพระมหากษัตริย์ ธานินทร์ กรัยวิเชียรยังได้อธิบายต่อมาในหนังสือ “พระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย” (ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2519) ว่าประกอบไปด้วยสองลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่งคือการลบล้างละเมิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ด้วยพูดหรือเขียนถ้อยคำที่กระทบต่อพระเกียรติยศ และลักษณะที่สองคือการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยกระบวนการทางการเมือง⁵⁴ ด้วยความเปลี่ยนแปลงของคำอธิบายนี้ส่งอิทธิพลให้สถานะของ

⁵¹ สมชาย ปรีชาศิลปกุล, *นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง*, (นนทบุรี: ฟาเดียวก้น, 2561), 72-74.

⁵² ธงชัย วินิจกุล, *รัฐราชาชาติ ว่าด้วยรัฐไทย*, (นนทบุรี: ฟาเดียวก้น, 2563): 108.

⁵³ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, *ระบอบประชาธิปไตย*, (กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2520): 9-16.

⁵⁴ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, *พระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย*, (กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ,

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 กลายเป็นกลไกด้านการปราบปรามของรัฐที่สำคัญในการทำหน้าที่พิทักษ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยการสกัดกั้นมิให้อุดมการณ์ใดปรากฏตัวในทางสาธารณะขึ้นมาท้าทายได้อีก

ส่วนคำอธิบายเกี่ยวกับพระราชอำนาจแบบใหม่ได้ปรากฏผ่านหนังสือ “กฎหมายรัฐธรรมนูญ” ของวิชฌุ เครื่องาม (ฉบับสมบูรณ์ ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2530) ที่พัฒนาคำอธิบายทางรัฐธรรมนูญที่สำคัญไว้สองประการว่า ประการแรก อธิบายว่าตามประเพณีการปกครองของประเทศไทยถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นองค์รัฐอธิปัตย์และมีพระราชอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญร่วมกับคณะปฏิวัติและคณะรัฐประหารในช่วงที่เกิดการปฏิวัติหรือการรัฐประหาร⁵⁵ และประการที่สอง พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจตามนิติราชประเพณีที่ไม่ปรากฏในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอย่างการมีพระราชอำนาจในการปรึกษาหารือ สนับสนุน และตั้งเตือนคณะรัฐมนตรีได้อย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ⁵⁶ โดยคำอธิบายในทำนองนี้ต่อมาได้ถูกประสานเข้ากับหลักวิชากฎหมายมหาชนสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น ด้วยการยกให้พระราชฐานะและพระราชอำนาจแบบใหม่เป็นรากฐานกฎหมายมหาชนของประเทศไทยผ่านหนังสือกฎหมายมหาชน เล่ม 2 (ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2537) และกฎหมายมหาชน เล่ม 3 (ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2538) ของบวรศักดิ์ อุวรรณโณ ที่อธิบายว่าประการแรก กฎหมายมหาชนของประเทศไทยถือว่าสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน⁵⁷ ประการที่สอง แหล่งที่มาเกี่ยวกับพระราชสถานะและพระราชอำนาจไม่ได้จำกัดอยู่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเท่านั้น แต่สามารถมาจากแหล่งที่มาอื่นนอกจากรัฐธรรมนูญซึ่งดำรงอยู่มาก่อนอย่างจารีตประเพณีและคติทางศาสนาด้วย⁵⁸ ประการที่สาม ผู้ทรงอำนาจอธิปไตยในประเทศไทยมีลักษณะเป็นการถือร่วมกันระหว่างประชาชนและพระมหากษัตริย์⁵⁹ ประการที่สี่ การขยายพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างต่อเนื่องโดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นจารีตประเพณีที่สำคัญในกฎหมายมหาชนของไทย⁶⁰ และประการที่สุดท้าย การอธิบายลักษณะ

2519); 100-109.

⁵⁵ วิชฌุ เครื่องาม, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2530); 78-79, 378-379.

⁵⁶ อ้างแล้ว, 372-377.

⁵⁷ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *กฎหมายมหาชน เล่ม 2*, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538); 150, 184.

⁵⁸ อ้างแล้ว, 184-190.

⁵⁹ อ้างแล้ว, 191-192.

⁶⁰ อ้างแล้ว, 193.

ธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญของประเทศไทยให้สอดคล้องกับพระราชสถานะเหนือการเมืองของพระมหากษัตริย์⁶¹

อย่างไรก็ตามเมื่อรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ สิ้นสุดลง และเข้าสู่รัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัววชิราลงกรณ์ฯ ในปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ภายใต้รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้มีการเปลี่ยนแปลงทางรัฐธรรมนูญและกฎหมายในทิศทางขยายพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ขนานใหญ่เกิดขึ้น ตั้งแต่การถือกำเนิดขึ้นของหน่วยราชการในพระองค์⁶² ทหรัพย์สินพระมหากษัตริย์⁶³ พระราชอำนาจในแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช⁶⁴ และพระราชอำนาจบังคับบัญชาหน่วยราชการในพระองค์โดยลำพังโดยไม่จำเป็นต้องมีรัฐมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการ⁶⁵ ในขณะเดียวกันพระราชสถานะเหนือการเมืองของพระมหากษัตริย์ก็ได้ปรากฏต่อสังคมในช่วงเวลาปกตินอกวิกฤติทางการเมืองมากขึ้น ตัวอย่างเช่นเหตุการณ์ที่สำนักพระราชวังอัญเชิญพระบรมราโชวาทของพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ เรื่องการส่งเสริมให้คนดีให้ปกครองบ้านเมืองเผยแพร่ทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจก่อนวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อปี พ.ศ. 2562⁶⁶ การมีพระบรมราชโองการโดยไม่มีรัฐมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการ วินิจฉัยว่าเสนอชื่อตุลากระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี สมาชิกชั้นสูงในบรมราชวงศ์เป็นบัญชีรายชื่อนายกรัฐมนตรีของพรรคไทยรักษาชาติเป็นการมิบังควรและละเมิดต่อสถานะอันที่เคารพสักการะของพระมหากษัตริย์⁶⁷ ประกอบกับการดำเนินการทางการเมืองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ได้มีการอ้างอิงพระราชอำนาจในการรักษาหรือ สนับสนุน และตักเตือนรัฐบาลของพระมหากษัตริย์เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการดำรงอยู่และการดำเนินการของรัฐบาลที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากรัฐสภาและประชาชนอย่างเปิดเผยต่อสังคมอยู่หลายครั้ง ตั้งแต่

⁶¹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *กฎหมายมหาชน เล่ม 3*, (กรุงเทพ: นิติธรรม, 2538): 227.

⁶² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 15.

⁶³ พระราชบัญญัติจัดระเบียบทหรัพย์สินพระมหากษัตริย์ พ.ศ. 2561.

⁶⁴ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 7 ประกอบด้วยมาตรา 9.

⁶⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 15 ประกอบด้วยมาตรา 182.

⁶⁶ บีบีซี ไทย, เลือกตั้ง 2562: ร.10 โปรดเกล้าฯ อัญเชิญพระบรมราโชวาท ร.9 "ส่งเสริมคนดีปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ," สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2566, <https://www.bbc.com/thai/thailand-47681835>.

⁶⁷ พระบรมราชโองการ ประกาศ สถาปณพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 37 ฉบับพิเศษ (8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562): 1-2.

การแถลงข่าวเปิดเผยกับสื่อมวลชนว่าพระมหากษัตริย์มีพระราชกระแสให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านลงประชามติเห็นชอบของประชาชน⁶⁸ การอัญเชิญพระราชดำรัสที่ทรงใช้สิทธิสนับสนุนรัฐบาลมาเปิดเผยต่อสื่อมวลชนหลังจากเกิดกรณีวิพากษ์วิจารณ์ว่าคณะรัฐมนตรีกล่าวคำถวายสัตย์ก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบตามถ้อยคำที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ⁶⁹ และที่สำคัญที่สุดคือการกล่าวต่อสื่อมวลชนว่านโยบายการใช้บังคับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ของรัฐบาลอยู่ภายใต้พระราชกระแสรับสั่งของพระมหากษัตริย์⁷⁰

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและกฎหมายต่าง ๆ ข้างต้นได้นำมาสู่วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่นำมาสู่การชุมนุมสาธารณะเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์จำนวนมาก ในระหว่างปี พ.ศ. 2563-2564 จากสถิติของเอมเนสต์ระบุว่าเฉพาะระหว่างวันที่ 13-26 ตุลาคม พ.ศ. 2563 มีการชุมนุมเรียกร้องในประเด็นดังกล่าวทั่วประเทศไทยสูงถึง 76 ครั้ง⁷¹ ณ ช่วงขณะของวิกฤติทางการเมืองเช่นนี้จึงเป็นเงื่อนไขที่เอื้อให้มีการปรากฏตัวของอุดมการณ์ชุดใหม่เกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยสากลขึ้นมาท้าทายอุดมการณ์ของรัฐอย่างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงประมุขที่ครอบงำสังคมอย่างยาวนาน สำหรับร่องรอยของการปรากฏตัวของอุดมการณ์ดังกล่าวในพื้นที่สาธารณะเริ่มขึ้นครั้งแรกกิจกรรมการชุมนุม “เสกคาถาผู้พิทักษ์ ปกป้องประชาธิปไตย” ในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่มีการปราศรัยคัดค้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและกฎหมายต่าง ๆ ที่มีลักษณะขยายพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่เป็นจารีตประเพณีที่สำคัญในกฎหมายมหาชนของไทยอย่างเปิดต่อสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปราศรัยคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในส่วนของการจัดตั้งหน่วยงานราชการในพระองค์ที่เกิดขึ้นภายหลังผ่านการออกประชามติ⁷² ก่อนที่ในเวลาต่อในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁶⁸ ผู้จัดการออนไลน์, ในหลวงมีพระราชประสงค์ให้แก้ร่าง รธน.ปมพระราชอำนาจ นายภา ยันมีรัฐบาลใหม่ปี 61, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2566, <https://mgronline.com/politics/detail/9600000002986>.

⁶⁹ บีบีซี ไทย, “ถวายสัตย์: ร. 10 พระราชทานพระราชดำรัสวันถวายสัตย์ พร้อมลายพระราชหัตถ์ แก่ ครม. ประยุทธ์ 2,” สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://www.bbc.com/thai/thailand-49472471>.

⁷⁰ ไทยพีบีเอส, “นายกฯ เผย ‘ในหลวง’ ทรงมีพระเมตตารับสั่งไม่ให้ใช้ ม.112,” สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://www.thaipbs.or.th/news/content/293636>.

⁷¹ เอมเนสต์, “รายงานสถานการณ์ชุมนุมและการคุกคามปิดกั้นการชุมนุม ระหว่างวันที่ 13 – 21 ตุลาคม 2563,” สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2566, <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/830/>.

⁷² อานนท์ นาคา, *สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย*, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.): 3-25.

วิทยาเขตรังสิต อุดมการณ์ท้าทายชุดนี้ได้เปิดเผยแก่นกลางของตัวมันออกมาว่าคือพระมหากษัตริย์ที่อยู่เหนือการเมืองรูปแบบใหม่ ผ่านข้อเสนอปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ 10 ประการที่ต้องการแข่งขันและรื้อถอนพระราชสถานะและพระราชอำนาจซึ่งเป็นแก่นกลางของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงประมุข ไม่ว่าจะเป็นการเสนอหรือถอนพระราชฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะของพระมหากษัตริย์แบบสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาผ่านการยกเลิกรัฐธรรมนูญมาตรา 6 รวมถึงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 การเสนอให้รื้อถอนพระราชฐานะเหนือการเมืองผ่านการเสนอยกเลิกพระราชอำนาจในการแสดงความคิดเห็น การเสนอให้ยกเลิกพระราชสถานะความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยร่วมของพระมหากษัตริย์กับประชาชนผ่านการเรียกร้องห้ามมิให้ลงพระปรมาภิไธยรับรองรัฐประหาร และประการที่สาม เสนอให้รื้อถอนจารีตประเพณีที่สำคัญในทางกฎหมายมหาชนของไทยอย่างการขยายพระราชอำนาจโดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญผ่านการเรียกร้องให้ยกเลิกการทูลเกล้าฯ ถวายพระพร และรวมถึงพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ พ.ศ. 2561⁷³

ด้วยข้อเท็จจริงข้างต้นจึงกล่าวได้ว่าการพิจารณาคดีของศาลเกี่ยวกับความผิดต่อพระมหากษัตริย์และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 มากกว่า 1,294 คดี รวมถึงการที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยยุบพรรค และประกาศให้การใช้สิทธิเสรีภาพของกลุ่มบุคคลเป็นการใช้สิทธิที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญในห้วงเวลาเช่นนี้จึงมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ท้าทายที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมที่เรียกร้องให้ปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์กับอุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ย่อมส่งผลให้การพิจารณาคดีและการพิพากษาต่อประชาชน คณะบุคคล และพรรคการเมืองของศาลในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 รวมถึงผ่านกลไกพิทักษ์รัฐธรรมนูญอื่น ๆ ห่างไกลจากมายาคติของกฎหมายที่เป็นกลางแบบเสรีประชาธิปไตยและมีลักษณะเป็นปฏิบัติการทางการเมืองของศาลในฐานะกลไกด้านปราบปรามของรัฐ การตีความกฎหมายต่าง ๆ ในพิจารณาพิพากษาของผู้ปฏิบัติการทางการเมืองอย่างผู้พิพากษาหรือตุลาการในบริบทเช่นนี้จึงเป็นตีความกฎหมายตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่มุ่งทำลายอุดมการณ์สถาบันกษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยสากลชุดใหม่และรักษาสถานะของ

⁷³ ธรรมศาสตร์และการชุมนุม, ปรากฏการณ์สะพานฟ้า 10 สิงหาคม 10 ข้อเรียกร้องว่าด้วยสถาบันกษัตริย์, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2563); 3-25.

อุดมการณ์ของรัฐอย่างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในการขึ้นำรัฐและสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป

3.2 ระบอบที่ปรากฏตัวขึ้นในคำพิพากษาและคำวินิจฉัยของศาล ระหว่างปี 2557-2566

สำหรับการวิเคราะห์อุดมการณ์ของรัฐซึ่งเผยตัวออกมาในคำพิพากษาของศาลในบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนขอเริ่มต้นขึ้นจากคำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หมายเลขแดงที่ ยชอ 345/2565 ในคดีระหว่างพนักงานอัยการ โจทก์ กับธนาคาร หรือเพชร (ขอสงวนนามสกุล) จำเลยเป็นเส้นเรื่องหลัก เนื่องจากเป็นคำพิพากษาในความผิดฐานฝ่าฝืนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ฉบับแรกทางประวัติศาสตร์ในรัชสมัยปัจจุบันที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยที่มีส่วนร่วมในการขึ้นเวทีปราศรัยเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์นับตั้งแต่มีการปราศรัยในเรื่องดังกล่าวครั้งแรกโดยอานนท์ นาภา เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2563 รวมถึงในชั้นพิจารณาคดีจำเลยก็ให้การปฏิเสธและได้มีการนำเสนอสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อยืนยันความถูกต้องของแนวคิดทางการเมืองและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่อยู่เบื้องหลังการปราศรัยของตน ส่งผลให้การจัดทำคำพิพากษาศาลได้ปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อมุ่งตอบโต้กับอุดมการณ์อีกชุดที่ถูกสร้างขึ้นโดยจำเลยผ่านคำปราศรัยและการต่อสู้คดีในชั้นศาล ซึ่งถือว่ามีแตกต่างกับกระบวนการพิจารณาคำพิพากษาในคดีเดียวกันที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากอุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ขึ้นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ประสบความสำเร็จในการสร้างความหวาดกลัวให้กับปัจเจกบุคคลไม่กล้าหรือไม่สามารถผลิตอุดมการณ์ใดขึ้นมาท้าทายด้วยการเมืองแห่งความกลัวและกระบวนการยุติธรรมเชิงปีบบังคับซึ่งเป็นการดำเนินกระบวนการในลักษณะที่ยกเว้นสิทธิต่าง ๆ ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่พึงมีในคดีปกติเพื่อปีบบังคับผู้ที่ถูกดำเนินคดีต้องรับสารภาพและยอมรับโทษจำคุกที่ได้รับลดหย่อนด้วยความปรานีจากศาลด้วยความจำยอมเป็นหลัก⁷⁴ สำหรับโครงสร้างของคำพิพากษาที่เหตุแห่งคดีเกิดระหว่างปี พ.ศ. 2557 จนกระทั่งถึงวันสวรรคตของพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ในปี พ.ศ. 2559 จะมีลักษณะเดียวกันคือเป็นคำพิพากษาที่เน้นการลงโทษจำเลยเป็นสำคัญเท่านั้น คำพิพากษาจึงสั้นกระชับโดยมีองค์ประกอบเพียงเนื้อหาส่วนบรรยายสรุปคำฟ้องของ

⁷⁴ นพพล อาฆามาส, การประกอบสร้างความหวาดกลัว และการเมืองว่าด้วยการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112, (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556), 113-169.

อัยการที่กล่าวหาว่าการกระทำของจำเลยไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ก่อนที่จะปิดท้ายด้วยการ ประณามจำเลยว่าเป็นบุคคลที่บังอาจกระทำการล่วงเกินต่อสิ่งที่ไม่ควรถูกล่วงเกินพร้อมด้วย บทลงโทษต่อจำเลย โดยอาจมีคำพิพากษาบางฉบับอธิบายว่าความเป็นจริงของศาลเป็นเช่นไรซ้ำ อีกรอบบ้าง แต่อย่างไรก็ตามคำพิพากษาส่วนใหญ่จะไม่พบเนื้อหาส่วนนี้ จึงทำให้คำพิพากษานี้ในคดีนี้ ไม่ปรากฏอุดมการณ์ระบอบฯ ในการตีความกฎหมายของศาลละเอียดเท่าที่ควร⁷⁵

สำหรับตัวอย่างของคำพิพากษาในศาลสองระบบที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะดังกล่าวได้ คือ คดีหมายเลขแดงที่ 84ก./2557 ศาลทหารกรุงเทพ และคดีหมายเลขแดงที่ อ.506/2558 ศาลอาญา ในส่วนของคำพิพากษาคดีแรก ศาลทหารกรุงเทพได้ดำเนินการอธิบายความจริงตามอุดมการณ์ ระบอบฯ ไว้อย่างกระชับว่า “...เป็นความเท็จทั้งสิ้น เพราะความจริงแล้ว พระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ พระมหากษัตริย์ รัชกาลปัจจุบัน มิได้กระทำการตามบทสนทนา ดังกล่าว หากแต่ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจมากมายอันทรงคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติและ ประชาชนอย่างแท้จริง...”⁷⁶ ก่อนที่ในตอนท้ายของคำพิพากษาจะประณามกระทำจำเลยว่า “... เป็นการล่วงละเมิดต่อพระมหากษัตริย์ซึ่งประชาชนเคารพเทิดทูน จึงกระทบต่อความรู้สึกของ ประชาชนอย่างร้ายแรง...”⁷⁷ โดยข้อความในทำนองเดียวกันนี้ก็ปรากฏในคดีที่สองของศาลอาญา เช่นกันมีใจความว่า “...แม้จำเลยทั้งสองจะไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน แต่สภาพความผิดเห็นว่า จำเลยทั้งสองร่วมแสดงละครมีเนื้อหาล้อเลียนในลักษณะที่จาบจ้วงดูหมิ่น หมิ่นประมาท องค์ พระมหากษัตริย์ในหอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อหน้าผู้ชมเป็นจำนวนมาก ทั้งมีการ เผยแพร่ออกไปยังเว็บไซต์สาธารณะเป็นวงกว้าง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นที่เคารพของปวงชนชาวไทย พฤติการณ์แห่งคดีถือว่าร้ายแรง กรณีจึงไม่มีเหตุขอการลงโทษ จำคุกให้”⁷⁸

⁷⁵ คำพิพากษาที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ (1) กลุ่มคำพิพากษาของศาลทหาร ได้แก่ คดีหมายเลขแดงที่ 84 ก./ 2557, 98 ก./2557, 99 ก./2557, 21ก./2558, 135ก./2558, 177ก./2558, 196ก./2558, 197ก./2558, 262ก./2558, 25ก./ 2560 ศาลทหารกรุงเทพ, คดีหมายเลขแดงที่ 45/2560 ศาลมณฑลทหารบกที่ 18 และ (2) กลุ่มคำพิพากษาของศาลยุติธรรม ได้แก่ คดีหมายเลขแดงที่ อ.2660/2557, อ.2962/2557, อ.506/2558, อ.67/2564 ศาลอาญา, คดีหมายเลขแดงที่ อ. 1474/2559 ศาลจังหวัดชัยบุรี, คดีหมายเลขแดงที่ 1945/2560 ศาลจังหวัดขอนแก่น, คดีหมายเลขแดงที่ 157/2561, 162/2561 ศาลจังหวัดพล.

⁷⁶ คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 84ก./2557, 4.

⁷⁷ คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 84ก./2557, 5.

⁷⁸ คำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.506/2558, 8.

ด้วยเหตุที่คำพิพากษาในช่วงดังกล่าวมีลักษณะที่สั่นเช่นนี้ การที่จะเห็นภาพใหญ่เกี่ยวกับอุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้มากที่สุดจึงต้องเริ่มต้นพิจารณาจากคำพิพากษาในคดีระหว่างพนักงานอัยการ โจทก์ กับ ธนากร หรือเพชร (ชื่อสงวนนามสกุล) จำเลยก่อน จึงจะกล่าวถึงรายละเอียดองค์ประกอบซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันที่ถูกสร้างในคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยอื่น ๆ ให้ชัดเจนต่อไป สำหรับมูลเหตุแห่งคดีนี้มาจากการที่จำเลยปราศรัยในวันที่ 22 พฤษภาคม 2563 ซึ่งมีเนื้อหาในคำปราศรัยของจำเลยเกี่ยวกับประเด็นที่ประเทศไทยปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และอดีตพระมหากษัตริย์อย่างพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ มีบทบาทในการรับรองการทำรัฐประหารของคณะทหาร ต่อมาในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2565 ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และลงโทษด้วยการส่งจำเลยไปฝึกและอบรมยังศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชน⁷⁹ โดยคำพิพากษาลบข้อแก้ตัวของคดีนี้ได้มีการแสดงเหตุผลทางกฎหมายที่แสดงออกถึงอุดมการณ์ระบอบฯ โดยศาลยุติธรรม⁸⁰ไว้ในสองประเด็นที่สำคัญ คือ ประเด็นแรก พระราชสถานะและพระราชอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์ผ่านการอธิบายมาตรา 6 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประเด็นที่สอง การตีความคำว่า “พระมหากษัตริย์” ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ให้ขยายออกไปให้รวมถึงพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

สำหรับประเด็นแรก เริ่มจากการที่ศาลยุติธรรมได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ไว้ด้วยข้อความที่ยืดยาวทั้งที่ประเด็นนี้ไม่เกี่ยวข้องอันใดกับเนื้อหาแห่งคดีเข้ามาไว้ในคำพิพากษาในระหว่างหน้าที่ 18 ถึงหน้าที่ 19 ด้วยข้อความว่า

“...บทบัญญัติดังกล่าวอยู่ในลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง
แสดงให้เห็นว่า แม้การกระทำผิดจะกระทบต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินี
รัชทายาทเพียงองค์เดียว ย่อมมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ โดยมี

⁷⁹ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, “ศาลเยาวชนฯ พิพากษาจำคุก 2 ปี “เพชร” อ้าง ม.112 คุ้มครองทั้งสถาบันกษัตริย์ แต่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งเข้าศูนย์ฝึกอบรมฯ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://tlhr2014.com/archives/50825>.

⁸⁰ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการรายงานคดีสำคัญในศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์ต่อประธานศาลฎีกาและการรายงานคดีและการตรวจสอบสำนวนคดีในสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. 2562 กำหนดให้ร่างคำพิพากษาในคดีเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐซึ่งเป็นการผิดลักษณะการเมืองในแง่เจตนาอยู่ภายใต้การตรวจและรับทราบของผู้บริหารระดับสูงของศาลยุติธรรมอย่างอธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกากับประธานศาลฎีกา

จุดมุ่งหมายเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและคุ้มครององค์รัฐาธิปัตย์
... (เน้นโดยผู้เขียน)”⁸¹

ด้วยการแสดงทัศนะในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแห่งคดีในจุดนี้ของคำพิพากษาได้แสดงออกถึงความคิดทางการเมืองของศาลยุติธรรมอย่างมีนัยสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระมหากษัตริย์ได้ เพราะหากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าศาลยุติธรรมมองว่ารัฐกับพระมหากษัตริย์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากให้เหตุผลว่าการกระทำใดกระทบต่อพระมหากษัตริย์ย่อมกระทบต่อรัฐด้วย และลักษณะการผูกโยงรัฐกับพระมหากษัตริย์ให้เป็นสิ่งเดียวกันไม่ได้พบแค่ในคำพิพากษาคดีนี้คดีเดียวเท่านั้น แต่ศาลยุติธรรมยังเคยอธิบายลักษณะเช่นนี้มาก่อนแล้วในคดีอื่นด้วย โดยอธิบายว่าพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอดและเป็นศูนย์รวมเจตจำนงของคนในชาติอันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับรัฐ โดยศาลยุติธรรมในคดีนี้อ้างข้อเท็จจริงมาสนับสนุนว่าแม้เกิดการรัฐประหารซึ่งนำมาสู่การสิ้นสุดของรัฐธรรมนูญ รวมถึงสถาบันการเมืองตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็มีกระทบต่อดำรงอยู่ของพระมหากษัตริย์แต่อย่างใด ด้วยข้อความว่า

“...พระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักของชาติ สถาบันกษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวไทย...ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นต้นแบบการปกครองธรรมาภิบาลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อจิตใจของชนชาวไทย และแม้เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลง แต่ก็ยกเว้นความในหมวด 2 พระมหากษัตริย์จึงแสดงให้เห็นว่าสถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยตลอด...”⁸²

และหากกลับมาที่คำพิพากษาในคดีระหว่างพนักงานอัยการ โจทก์ กับธนาคาร หรือเพชร (ข้อสงวนนามสกุล) นอกจากประเด็นที่พระมหากษัตริย์กับรัฐเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ศาลยุติธรรมยังเจตนาอธิบายต่อไปอีกว่าพระมหากษัตริย์มีสถานะเป็นองค์รัฐาธิปัตย์ซึ่งการอธิบายเช่นนี้ย่อมหมายถึงศาลยุติธรรมเห็นว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดของรัฐหรือประเทศ

⁸¹ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หมายเลขแดงที่ ยขอ345/2565, 18-19.

⁸² คำพิพากษาศาลจังหวัดนนทบุรี คดีหมายเลขแดงที่ อ.837/2552, 7-8.

ไทยอีกด้วย โดยตามทฤษฎีว่าด้วยรัฐแล้วคุณสมบัติที่จะแสดงออกถึงสถานะความเป็นองค์
รัฐอธิปไตยของบุคคลใด คณะบุคคลใด หรือองค์กรใดมักจะแสดงออกผ่านสองคุณสมบัติ ได้แก่ มี
อำนาจในการสร้างกฎเกณฑ์และมีอำนาจบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวได้⁸³ ซึ่ง
ศาลยุติธรรมก็ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นองค์รัฐอธิปไตยของพระมหากษัตริย์
ต่อในคำพิพากษาว่า

“...พระบรมราชโองการถือว่าเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีลำดับศักดิ์ของกฎหมายเทียบเท่ากับ
พระราชบัญญัติ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
ได้กำหนดไว้เป็นพระราชอำนาจเกี่ยวกับราชการในพระองค์ซึ่งไม่จำเป็นต้องมี
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่ประการใด ดังนั้น ประกาศสถาบันกษัตริย์ตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงมีฐานะเป็นกฎหมาย... (เน้นโดย
ผู้เขียน)”⁸⁴

จากการแสดงเหตุผลทางกฎหมายในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีเช่นนี้ ศาลยุติธรรม
ได้แสดงออกทางการเมืองครั้งสำคัญให้ประจักษ์ว่าพระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจสร้างกฎเกณฑ์
ที่มีผลบังคับเป็นกฎหมายโดยพระองค์เพียงลำพังได้ ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำและยินยอม
หรือรับสนองพระบรมราชโองการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่าง
คณะรัฐมนตรีหรือรัฐสภา โดยกฎหมายดังกล่าวอยู่ในรูปแบบที่เรียกว่า “พระบรมราชโองการ” ซึ่ง
ตามความหมายคำนี้ถูกนิยามไว้อย่างเรียบง่ายและความหมายชัดเจนโดยพจนานุกรม ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่าหมายถึง “คำสั่งราชการของพระมหากษัตริย์” หากจะพูดง่าย ๆ
คือ ตามความเห็นทางการเมืองของศาลยุติธรรมแล้วคำสั่งของพระมหากษัตริย์ คือ กฎหมาย ซึ่ง
ศาลยุติธรรมยินยอมพร้อมใจน้อมรับคำสั่งดังกล่าวมาเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับโทษกับธนากร หรือ
เพชร จำเลยในคดีนี้โดยถือพระบรมราชโองการในประกาศสถาบันพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยที่ออกโดยพระเจ้าอยู่หัววชิราลงกรณฯ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

⁸³ Hans Kelsen, *General Theory of Law and State*, (Massachusetts: Harvard university press, 1949): 255-258.

⁸⁴ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยชอ 345/2565, 17-18.

เป็นกฎหมายที่อธิบายขยายความหมายของมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและ มาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา⁸⁵

สำหรับในประเด็นเดียวกันนี้นอกจากศาลยุติธรรมยอมรับการดำรงอยู่ของพระราชอำนาจในตรากฎหมายของพระมหากษัตริย์แล้ว ในศาลอีกระบบหนึ่งอย่างศาลรัฐธรรมนูญกล่าวถึงพระราชอำนาจสร้างกฎเกณฑ์อีกหนึ่งประเภทคือรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทำให้พระราชสถานะความเป็นรัฐอธิปไตยเด่นชัดขึ้นปรากฏชัดที่คณะรัฐมนตรียื่นคำร้องให้ศาลวินิจฉัยว่ารัฐธรรมนูญที่ผ่านการออกเสียงประชามติของประชาชนแล้วสามารถดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมได้อีกหรือไม่ เนื่องจากในระหว่างนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ เสด็จสวรรคต จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงคำปรารภของร่างให้สอดคล้องกัน แต่ไม่มีบทบัญญัติให้ดำเนินการไว้เป็นการเฉพาะ โดยในคดีดังกล่าวนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้ โดยให้เหตุผลว่า ประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ และมีพระราชอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญผ่านการเป็นผู้ตัดสินใจลำดับสุดท้ายว่าร่างรัฐธรรมนูญจะมีผลใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ ด้วยข้อความที่ปรากฏในคำวินิจฉัยฉบับนี้ว่า

“...อย่างไรก็ตาม นับแต่ที่ประเทศไทยได้สถาปนารูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขขึ้นในปีพุทธศักราช 2475 มาจนปัจจุบันเป็นเวลา 84 ปีเศษแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยครั้งใดที่สำเร็จสมบูรณ์ได้โดยปราศจากความยินยอมของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับล้วนแต่ตราขึ้นและมีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้ต่อเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วทั้งสิ้น ตราบใดที่พระมหากษัตริย์ยังมิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็ยังคงเป็นเพียงร่างรัฐธรรมนูญเท่านั้น หาได้สมบูรณ์เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ ความข้อนี้จึง

⁸⁵ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยขอ 345/2565, 8.

*เป็นประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขประการหนึ่ง... (เน้นโดยผู้เขียน)⁸⁶*

กลับมาที่คำพิพากษาในคดีระหว่างพนักงานอัยการ โจทก์ กับชนากร หรือเพชร (ชื่อสงวนนามสกุล) อีกครั้ง เมื่อศาลยุติธรรมได้กล่าวสรุปในคำพิพากษาถึงพระราชสถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ว่ามีสถานะเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับรัฐและผู้ทรงอำนาจสูงสุดของรัฐหรือองค์รัฐอธิปัตย์จนเสร็จสิ้นแล้ว ศาลยุติธรรมก็ไม่ละเลยที่จะกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระมหากษัตริย์ในเชิงศาสนาต่อ โดยถือว่าองค์พระมหากษัตริย์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สูงส่งที่บุคคลทุกคนต้องเคารพ ยำเกรง และจะมากล่าวหาหรือละเมิดมิได้⁸⁷ โดยคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในคดีอื่นก็ได้มีการตีความมาตรา 50 (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยประกอบเพื่อให้ถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยที่ต้องเคารพพระราชสถานะอันที่เคารพสักการะดังกล่าวของพระมหากษัตริย์ด้วยและจะต้องมีการทำกรไต่ในลักษณะที่ศาลให้นิยามว่า “...อันเป็นที่ระคายเคืองต่อเบื้องพระยุคลบาท...”⁸⁸ สำหรับหน้าที่ของประชาชนชาวไทยนี้ บุคคลไม่สามารถอาศัยข้อยกเว้นทางกฎหมายอย่างหลักสุจริตมาใช้เป็นฐานในการใช้เสรีภาพในการพูดเพื่อไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้อีกด้วย เนื่องจากศาลยุติธรรมเห็นว่า “...พระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่พึงเคารพสักการะอยู่ในฐานะที่จะละเมิดมิได้ จึงอยู่นอกเหนือการติชมทั้งปวง...”⁸⁹ นอกจากนี้ ศาลยุติธรรมยังได้ขยายความหน้าที่ในการเคารพสักการะพระมหากษัตริย์ของประชาชนชาวไทยให้กว้างขึ้นมิให้จำกัดอยู่เฉพาะแค่เพียงพระมหากษัตริย์ในฐานะตัวบุคคลเท่านั้นโดยอ้างอิงจารีตกฎหมายในอดีตเพื่อให้ครอบคลุมถึงพระบรมฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์อีกด้วย ผ่านคดีที่ศาลยุติธรรมมีคำพิพากษาตีความขยายกฎหมายมาลงโทษบุคคลที่เฝ้าพระบรมฉายาลักษณ์ในความผิดฐานอาชามาตราร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์และพระราชินีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 แทนที่จะเป็นเพียงความผิดฐานวางเพลิงเฝ้าทรัพย์สินธรรมดาโดยปรากฏถ้อยคำในคำพิพากษาว่า

*“...ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และทรงเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะ*

⁸⁶ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2559, 4-5.

⁸⁷ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยชอ345/2565, 16.

⁸⁸ คำพิพากษาศาลอาญาตลิ่งชัน คดีหมายเลขแดงที่ อ.445/2566, 48.

⁸⁹ คำพิพากษาศาลจังหวัดยะลา คดีหมายเลขแดงที่ อ.885/2565, 22-23.

ลวงละเมอมิได้หรือใช้สิทธิและเสรีภาพให้เป็นปฏิปักษ์ในทางใดทางหนึ่งมิได้ แม้ในความรู้สึกนึกคิดของประชาชนชาวไทยอันมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ก็ให้ความเคารพสักการะและยกย่องเทิดทูนไว้เหนือเกล้าฯ ตลอดมาตั้งแต่ โบราณกาล พระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี ประชาชนทั่วไปมิไ้กราบสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต และแสดงความจงรักภักดี ความเคารพ เทิดทูน และจะประดิษฐานไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระองค์ท่าน และจะระวังไม่ให้พระบรมฉายาลักษณ์วางอยู่ในสถานที่ที่มีบังควร อันจะเป็นการเสื่อมเสียพระเกียรติยศ เกียรติภูมิแห่งองค์พระมหากษัตริย์... (เน้นโดยผู้เขียน)”⁹⁰

และหากเกิดกรณีที่บุคคลธรรมดาที่อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าพระมหากษัตริย์ หากได้บังอาจกระทำการฝ่าฝืนหรือใช้เสรีภาพในการพูดตามรัฐธรรมนูญไปกระทบต่อพระราชสถานะอันเป็นที่เคารพสักการะดังกล่าว ศาลยุติธรรมได้นิยามลักษณะของบุคคลดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นบุคคลที่ “ขาดจิตสำนึกที่ดีและไม่รู้จักว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรในการแสดงออกวิพากษ์วิจารณ์”⁹¹ ซึ่งจากการให้เหตุผลเช่นนี้ย่อมหมายความว่าตามความเห็นทางการเมืองของศาลยุติธรรมแล้วบุคคลในประเทศไทยไม่ได้มีลักษณะที่เสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน (inequality) แต่มีลำดับศักดิ์สูงต่ำไม่เท่ากันตามแต่การดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ไปโดยปริยาย โดยบุคคลที่ศาลยุติธรรมเห็นว่าลำดับศักดิ์สูงที่สุดในประเทศก็คือประมุขของชาติอย่างพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตามความไม่เท่าเทียมตามกฎหมายดังกล่าวก็มิได้เกิดขึ้นระหว่างพระมหากษัตริย์กับบุคคลธรรมดาเท่านั้น เนื่องจากในคดีอื่นปรากฏว่าศาลยุติธรรมก็ยังเห็นว่าตามนิติราชประเพณีแล้ว ระหว่างพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่นทั้งหมดกับประชาชนทั่วไปก็มีฐานะที่ไม่เท่าเทียมกันด้วย เนื่องจากศาลเห็นว่าประมวลกฎหมายอาญากำหนดฐานความผิดหมิ่นประมาทออกเป็นหลายบทที่มีโทษแตกต่างกันโดยเรียงลำดับความสำคัญของบุคคลจึงได้มีคำพิพากษาโดยตีความกฎหมายอาญาขยายให้เป็นโทษกับบุคคล โดยจัดให้พระบรมวงศานุวงศ์อยู่ในความคุ้มครองของประมวลกฎหมาย

⁹⁰ คำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.66/2566, 15.

⁹¹ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยขอ 345/2565, 20.

อาญา มาตรา 112 ด้วยในฐานะที่เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นรัชทายาท โดยปรากฏถ้อยคำในคำพิพากษาว่า

“...และเห็นว่าการแปลกฎหมายที่มีการกระทำความผิดต่อพระบรมวงศานุวงศ์แห่งราชวงศ์จักรี โดยนำความผิดฐานดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทในบทมาตราอื่นมาปรับใช้ร่วมกับประชาชนบุคคลธรรมดา ย่อมมิอาจกระทำได้ไม่ว่ากรณีใดๆ และเป็นสิ่งที่มีบ่งควรอย่างยิ่ง การตีความดังกล่าวเป็นอำนาจทั่วไปที่ศาลจะพึงใช้เพื่อให้มีสภาพบังคับตาม โดยคำนึงถึงนิติธรรมประเพณี เจตนารมณ์ หรือหลักการทางกฎหมายดังได้วินิจฉัยมาแล้ว ทั้งหมดเพื่อผดุงไว้ซึ่งสถาบันกษัตริย์และความยุติธรรมทั้งปวง... (เน้นโดยผู้เขียน)”⁹²

สำหรับความสำคัญของถ้อยคำที่เน้นโดยผู้เขียนซึ่งปรากฏในคำพิพากษานี้ นอกจากแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมการณ์ของรัฐที่ชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลในคำพิพากษาของศาลยุติธรรมแล้ว ถ้อยคำในคำพิพากษานี้ยังได้พิสูจน์ให้เห็นเชิงประจักษ์ว่าการตีความกฎหมายอาญาโดยขยายเป็นโทษกับบุคคลซึ่งถือว่าเป็นการตีความกฎหมายที่ผิดหลักวิชาและนิติวิธีในกฎหมายอาญาอย่างร้ายแรงมิใช่ความผิดพลาดหรือความบกพร่องส่วนบุคคลของผู้พิพากษา แต่ถือว่าเป็นความจงใจตีความกฎหมายเช่นนั้นเพื่อปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อใช้กลไกด้านปราบปรามของรัฐ คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 รักษาสถานะขึ้นนำสังคมของอุดมการณ์ของรัฐอย่างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและสถาบันพระมหากษัตริย์จากการถูกท้าทายด้วยอุดมการณ์อื่น ๆ อีกด้วย

ส่วนประเด็นที่สอง ศาลยุติธรรมเริ่มจากการอธิบายว่าวาระของการดำรงตำแหน่งเป็นพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐมีระยะเวลาเท่าใด โดยศาลยุติธรรมมีความเห็นทางการเมืองโดยแบ่งพระมหากษัตริย์ออกเป็นทวิภาคี คือ พระมหากษัตริย์ในฐานะส่วนพระองค์ (King) กับพระมหากษัตริย์ในฐานะสถาบัน (Crown) ที่ทรงเป็นประมุขของรัฐ บุคคลใดที่ได้ดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ในฐานะบุคคลจะเป็นพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐไปตลอดกาล ไม่ว่าพระมหากษัตริย์ในฐานะบุคคลจะยังมีชีวิตหรือสวรรคตไปแล้วก็ตาม⁹³ ส่งผลให้อดีต

⁹² คำพิพากษาศาลจังหวัดพญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.568/2563, 30.

⁹³ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยชอ345/2565, 16.

พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ที่ร้อยเรียงสืบทอดราชสันตติวงศ์ในราชวงศ์จักรีตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลปัจจุบันยังคงดำรงตำแหน่งเป็นพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐทุกพระองค์⁹⁴ นอกจากนี้ผลของอุดมการณ์ของรัฐที่ชี้นำศาลยุติธรรมให้ถือว่าคำสั่งของพระมหากษัตริย์คือกฎหมาย ได้ทำให้ศาลรับเอาบรรดาเหตุผลต่างๆ ที่ปรากฏในพระบรมราชโองการในประกาศสถาบันพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ให้สถานะเป็นกฎหมายที่ผูกพันต่อการใช้อำนาจตุลาการของศาลยุติธรรมด้วย ส่งผลให้ศาลตีความเพิ่มเติมต่อไปอีกว่าบรรดาพระบรมราชวงศ์ทุกพระองค์ก็ดำรงตำแหน่งเป็นพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐเช่นกัน⁹⁵ โดยสาเหตุทั้งหมดเราอาจจะกล่าวโดยสรุปอย่างเรียบง่ายได้ว่าเหตุที่ศาลยุติธรรมตีความคำว่า “พระมหากษัตริย์” ในมาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญาให้หมายถึงพระมหากษัตริย์ปัจจุบัน อดีตพระมหากษัตริย์ และพระบรมราชวงศ์ทุกพระองค์ซึ่งถือว่าเป็นการตีความกฎหมายอาญาโดยขยายให้เป็นโทษกับธนากร หรือเพชร จำเลยอย่างชัดแจ้งเช่นนี้ก็เพราะพระบรมราชโองการได้อธิบายเหตุและผลไว้เช่นนั้น ศาลยุติธรรมจึงปฏิบัติตามคำสั่งของพระมหากษัตริย์ที่ศาลยุติธรรมเห็นว่ามิใช่สถานะเป็นองค์กรรัฐอธิปไตยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สูงส่งที่สุดของประเทศอย่างเคร่งครัด ทำให้ท้ายที่สุดแม้ว่าการกระทำตามคำฟ้องของธนากร หรือเพชร จำเลย จะเป็นการกล่าวพาดพิงถึงอดีตพระมหากษัตริย์อย่างพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ โดยตรง แต่ศาลยุติธรรมก็ถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นหมิ่นประมาทหรือดูหมิ่นพระเจ้าอยู่หัววชิราลงกรณฯ ด้วย⁹⁶ แต่นอกจากเหตุผลทางการเมืองของศาลยุติธรรมที่แผ่เอาไว้ในรูปเหตุผลทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดการตีความกฎหมายอาญาขยายเป็นโทษตามที่กล่าวมา วัตถุประสงค์ทางการเมืองที่ต้องการพิทักษ์พระมหากษัตริย์ก็ถือว่ามิใช่บทบาทชี้นำการตีความกฎหมายเช่นนี้ด้วยว่า เพราะหากตีความประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 โดยเคร่งครัดตามหลักวิชาและนิติวิธีย่อมจะก่อให้เกิดสิ่งผลร้ายในลักษณะที่ศาลยุติธรรมอธิบายว่า

“...หากตีความว่าพระมหากษัตริย์ต้องเป็นองค์ปัจจุบันที่ยังทรง
ครองราชย์อยู่ ก็จะเป็นช่องทางให้เกิดการละเมิด หมิ่นประมาท ดูหมิ่นให้
กระทบต่อพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันได้...”⁹⁷

⁹⁴ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยชอ345/2565, 18.

⁹⁵ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยชอ345/2565, 16-18.

⁹⁶ คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยชอ345/2565, 19-20.

⁹⁷ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2 คดีหมายเลขแดงที่ 1509/2565, 7-8.

เมื่อเราพิจารณาอุดมการณ์ของรัฐอย่างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ขึ้นำการตีความประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 6 ของศาลยุติธรรมครบประเด็นแล้ว ประเด็นที่ต้องพิจารณาลำดับต่อไปเป็นประเด็นที่สาม คือ อุดมการณ์ซึ่งนำที่ปรากฏในคำพิพากษาที่มีคำว่า “ระบอบประชาธิปไตย” เป็นองค์ประกอบอยู่ด้วย แต่ปรากฏว่าอุดมการณ์ของรัฐดังกล่าวได้ให้คุณค่าทางการเมืองทั้งหมดไปเพื่อประกอบ “อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เป็นสำคัญถือว่าเป็นอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตยประเภทใด คำตอบดังกล่าวสามารถสืบค้นได้จากคำวินิจฉัยของศาลอีกศาลหนึ่งในกลไกด้านปราบปรามของรัฐที่ทำหน้าที่พิทักษ์อุดมการณ์ของรัฐอย่างศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคำวินิจฉัยยุบพรรคไทยรักษาชาติเนื่องจากการเสนอชื่อทุลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี สมาชิกชั้นสูงในบรมราชวงศ์เป็นบัญชีรายชื่อนายกรัฐมนตรี เนื่องจากคำวินิจฉัยฉบับนี้มีความตอนหนึ่งในการตีความมาตรา 5 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 สร้างนิยามเกี่ยวกับประเพณีการปกครองไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ไว้ว่า

“...(2) ต้องเป็นประเพณีการปกครองของไทยที่เป็นที่ยอมรับนับถือกันทั่วทั้งมาในประเทศไทยที่เป็นที่ยอมรับนับถือกันทั่วทั้งมาในประเทศไทย อันควรแก่การถนอมรักษา และสืบสานให้มั่นคงต่อไป มิใช่ประเพณีการปกครองของประเทศอื่น ลัทธิอื่น หรืออุดมการณ์อื่น ... (4) ประเพณีการปกครองของประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยนั้น หมายถึงระบอบเสรีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิใช่ประชาธิปไตยรูปแบบอื่น ทฤษฎีอื่น หรืออุดมการณ์อื่น... (เน้นโดยผู้เขียน)”⁹⁸

โดยคำวินิจฉัยและคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญอีกสองฉบับที่ยืนยันว่าอุดมการณ์ของรัฐดังกล่าวเป็นระบอบประชาธิปไตยของไทยโดยเฉพาะไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยแบบประเทศอื่นได้ดีที่สุดคือคดีที่มีการวินิจฉัยว่าการใช้เสรีภาพของบุคคลและพรรคการเมืองเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่จำนวนสองคดีในปี พ.ศ. 2556 โดยคำวินิจฉัยฉบับแรก ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพอันเป็น

⁹⁸ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2562, 18.

ปฏิบัติต่อรัฐธรรมนูญ⁹⁹ และคำสั่งฉบับที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการที่บุคคลชุมนุมปิดสถานที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและขัดขวางการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ¹⁰⁰ ด้วยแนวคำวินิจฉัยเช่นนี้จึงไม่เป็นการแปลกประหลาดด้วยเหตุและผลที่ศาลรัฐธรรมนูญจะยกตัวอย่างของประเพณีการปกครองไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีลักษณะเป็นของประเทศไทย โดยเฉพาะไม่เหมือนประเทศอื่นอย่างเด่นชัดที่สุดจะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามคติของพระพุทธศาสนาอย่างธรรมเนียมราชา โดยมีเนื้อความปรากฏในคำวินิจฉัยว่า

“...ประเพณีการปกครองโดยธรรมที่องค์พระมหากษัตริย์จะต้องทรงใช้พระราชอำนาจโดยธรรม และทรงดำรงพระองค์อยู่ในทศพิธราชธรรม เพื่อให้สำเร็จผลเป็นประโยชน์ส่วนร่วมแก่ประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม...”¹⁰¹

ภายใต้อุดมการณ์ของรัฐอย่างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เช่นนี้ คำพิพากษาและคำวินิจฉัยของศาลที่ทำหน้าที่ปราบปรามอุดมการณ์ทำลายอื่น ๆ ทั้งหมด จึงเป็นคำพิพากษาและคำวินิจฉัยถูกชี้ว่าโดยระบอบประชาธิปไตยประเภทที่จัดวางองค์ประกอบของคุณค่าเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์แก่นสารสำคัญของระบอบ ไม่ใช่คุณค่าเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล พิจารณาได้จากความตอนหนึ่งในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2565 ว่า

“...หลักการทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Principles) วางรากฐานของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบด้วยคุณค่าทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Values) ซึ่งเป็นแก่นของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบด้วยคุณค่าสำคัญ ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย...

⁹⁹ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556, 29-30.

¹⁰⁰ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2556.

¹⁰¹ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2562, 18.

...เมื่อบุคคลมีสิทธิและเสรีภาพย่อมต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบ
ตามมาด้วย หน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหรือเสรีภาพทางการเมือง
ปรากฏชัดเจนในรัฐธรรมนูญ หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50
(1) (3) และ (6) ที่กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เคารพและไม่ละเมิดสิทธิ
และเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยก
หรือเกลียดชังในสังคม...”¹⁰²

ดังนั้น เมื่อไรก็ตามหากบุคคลใช้สิทธิเสรีภาพสร้างอุดมการณ์ขึ้นมาทำลายหรือพรก
การเมืองดำเนินกิจกรรมใดไปกระทบต่อพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
พระราชสถานะอันล่วงละเมิดมิได้ จะถือว่าเป็นใช้สิทธิเสรีภาพที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐและ
เป็นการล้มล้างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทันที¹⁰³ และด้วยเหตุ
เช่นนี้จึงทำให้กลไกด้านปราบปรามของรัฐที่สำคัญที่สุดของระบอบจึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ที่ทำหน้าที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลเพื่อคุ้มครองพระราชสถานะอันล่วงละเมิดมิได้
ของพระมหากษัตริย์และป้องกันมิให้บุคคลหรือพรรคการเมืองคิดเห็นแตกต่างไปจากอุดมการณ์
ของรัฐอย่างประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.
2560 มาตรา 49 โดยศาลรัฐธรรมนูญได้เน้นย้ำถึงความสำคัญดังกล่าวไว้ในเนื้อหาของคำวินิจฉัย
สองฉบับที่วินิจฉัยว่า

“...พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐและเป็นสถาบัน
หลักของประเทศ การหมิ่นประมาท หรือดูหมิ่น หรืออาฆาตมาดร้าย ย่อมเป็น
การกระทำที่ทำร้ายจิตใจของชนชาวไทยที่มีความเคารพรักและเทิดทูนองค์
พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองขึ้นในหมู่
ประชาชน ประกอบกับพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและทรงเป็นศูนย์รวม
แห่งความเป็นชาติและความสามัคคีของคนในชาติ รัฐจึงมีความจำเป็นต้องให้
การคุ้มครองเป็นพิเศษแตกต่างจากการหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา จึงถือว่า

¹⁰² คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2565, 19-20.

¹⁰³ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2565 น. 24-26 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2562, 21.

การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดที่ร้ายแรงกว่าการดูหมิ่น หรือหมิ่นประมาท บุคคลธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ให้ความคุ้มครองแก่พระมหากษัตริย์อันเป็นสถาบันที่พึงเคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ในฐานะประมุขของรัฐแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์ให้ความคุ้มครองแก่พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่พึงเคารพสักการะด้วย... ”¹⁰⁴

“...รัฐธรรมนูญ มาตรา 49 มุ่งหมายให้ปวงชนชาวไทยทุกคนมีส่วนร่วมในการพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองและรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการทำหน้าที่ตรวจสอบและวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข...จากภัยคุกคามอันเกิดจากการกระทำซึ่งเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ในลักษณะมุ่งหมายให้หลักการและคุณค่าทางรัฐธรรมนูญที่รองรับการดำรงอยู่ของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิให้ล้มเลิกหรือสูญหายไป... ”¹⁰⁵

4. บทสรุป : ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นอุดมการณ์ของรัฐในระบอบใด

หากพิเคราะห์ตามระบอบการเมืองที่ประเทศไทยประกาศอย่างเป็นทางการเอาไว้ในทบัพัญญัตติลายลักษณ์อักษรของรัฐธรรมนูญว่าคือระบอบเสรีประชาธิปไตย¹⁰⁶ ที่สาระสำคัญของระบอบคืออำนาจสูงสุดของรัฐเป็นของประชาชน¹⁰⁷ บุคคลมีความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย มีการ

¹⁰⁴ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28-29/2555, 12.

¹⁰⁵ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2565, น. 21.

¹⁰⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 2 และมาตรา 3.

¹⁰⁷ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อานกฎหมาย, 2564).;

ประกันสิทธิเสรีภาพให้กับบุคคล และยอมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงเจตจำนงทางการเมือง¹⁰⁸ โดยพระมหากษัตริย์ในรัฐที่มีระบอบการปกครองเช่นนี้ย่อมมีสถานะเป็นแต่เพียงองค์กรทางรัฐธรรมนูญที่ปฏิบัติหน้าที่ประมุขรัฐและมีอำนาจเฉพาะที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น¹⁰⁹ แต่ปรากฏว่าการตีความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 6 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ในทางความเป็นจริงข้างต้นทั้งหมดกลับเผยให้เห็นถึงของอุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของศาลที่อยู่ในรูปแบบของคำพิพากษาและคำวินิจฉัยของศาลทหาร ศาลยุติธรรม และศาลรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะแตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิงโดยสรุปใจความได้ว่า “อุดมการณ์ของรัฐที่เรียกว่าระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไม่ได้มีลักษณะเหมือนระบอบเสรีประชาธิปไตยแบบสากลเนื่องจากเป็นอุดมการณ์ของรัฐที่ถือว่าพระมหากษัตริย์คือรัฐ พระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่มีลักษณะเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดภายในรัฐหรือรัฐอธิปัตย์ มีพระราชอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ อีกทั้งคำสั่งของพระมหากษัตริย์คือกฎหมายที่ศาลในฐานะองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการต้องปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวอย่างเคร่งครัด บุคคลในชาติไม่มีความเท่าเทียมหรือเสมอภาคกัน เพราะถือว่าพระมหากษัตริย์มีพระราชฐานะประมุขของชาติและลี้ภัยศักดิ์สิทธิ์สูงสุดของชาติ รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์มีฐานะเหนือกว่าบุคคลธรรมดา โดยประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ต้องเคารพยำเกรงและจะกระทำการใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดต่อพระมหากษัตริย์ไม่ได้เด็ดขาด ดังนั้น บุคคลจึงไม่สามารถอ้างบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพใดมากระทบต่อพระราชสถานะและพระราชอำนาจได้ หากฝ่าฝืนย่อมถือว่าผู้กระทำให้เป็นพวกขาดจิตสำนึกที่ดี ไม่รู้จักว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรในการแสดงออกวิพากษ์วิจารณ์ และการกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” ย่อมแสดงได้ประจักษ์ชัดแจ้งว่าอุดมการณ์ที่ศาลเผยเอาไว้ในคำพิพากษามีใช่อุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยอย่างแน่แท้ เพราะแม้แต่ประเทศที่เป็นต้นแบบของรัฐที่มีรูปของรัฐเป็นราชอาณาจักรและปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสหราชอาณาจักรที่ในทางรัฐธรรมนูญถึงจะกำหนดให้ตราพระราชบัญญัติ ออกคำพิพากษาคดีต่าง ๆ กระทำในนามและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์หรือพระราชินีที่ดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของรัฐ และกำหนดให้พระองค์ยังมีพระราชอำนาจอีกมากมายทั้งการแต่งตั้งถอดถอนรัฐมนตรี เปิดประชุมและ

¹⁰⁸ อ้างแล้ว, 31-32.

¹⁰⁹ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, องค์กรอิสระตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540., (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยและสัมมนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550); 4-5.

ยุบสภาสามัญชน รวมถึงแต่งตั้งถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้งหมด แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าการใช้พระราชอำนาจดังกล่าวทั้งหมดพระมหากษัตริย์หรือพระราชินีไม่อาจใช้โดยลำพังได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำและยินยอมขององค์กรอื่นที่เชื่อมโยงกับประชาชนทั้งหมด ระบบรัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรจึงถือว่าประชาชนเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดของประเทศหรือรัฐอธิปไตยไม่ใช่พระมหากษัตริย์หรือพระราชินีแต่อย่างใด¹¹⁰

ด้วยเหตุนี้คำถามที่ต้องพิจารณาต่อมาคืออุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐที่ขึ้นศาลในการปฏิบัติการทางการเมืองผ่านคำพิพากษาและคำวินิจฉัยเหล่านี้ว่าเป็นอุดมการณ์ของระบอบการเมืองแบบใด โดยการค้นหาคำตอบต่อปัญหานี้เราอาจจะพิจารณาได้ผ่านสองวิธีการ คือ ศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาทางรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสถานะของพระมหากษัตริย์ในต่างประเทศที่มีสภาพปัญหาคล้ายคลึงกับประเทศไทยซึ่งคือ ญี่ปุ่น กับการพิจารณาโดยย้อนหลังกลับไปดูภูมิปัญญาในกฎหมายเก่า ๆ ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ว่าระบบกฎหมายไทยในยุคเก่ามีความคิดสอดคล้องอุดมการณ์ทางการเมืองของศาลในปัจจุบันหรือไม่

เริ่มจากการเทียบเคียงปัญหากับกรณีของประเทศญี่ปุ่นซึ่งต้องย้อนกลับในช่วงที่รัฐธรรมนูญเมจิ (ค.ศ.1889 - 1947) ยังมีผลบังคับใช้ ปัญหาใจกลางสำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ สถานะของจักรพรรดิในทางรัฐธรรมนูญคืออะไรและระหว่างจักรพรรดิกับประชาชนใครเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดภายในรัฐ ซึ่งจะนำมาสู่การชี้ขาดว่าในท้ายที่สุดระบอบการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญเมจิคือระบอบอะไร เดิมทีรัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดขึ้นในยุคสมัยที่เรียกว่าการปฏิรูปเมจิ โดยนำต้นแบบมาจากรัฐธรรมนูญปรัสเซีย ค.ศ. 1950 ทั้งนี้เพื่อต้องการปฏิรูประบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของญี่ปุ่นให้ทันสมัยขึ้น โดยมีการนำหลักการเสรีนิยมใหม่ ๆ ของปรัสเซียเข้ามาเช่นระบบรัฐสภา สิทธิทางรัฐธรรมนูญ หลักนิติรัฐ โดยที่จัดวางตำแหน่งแห่งที่ในทางรัฐธรรมนูญของหลักการใหม่ ๆ เหล่านี้ให้มีลำดับศักดิ์ที่ต่ำกว่าหลักอำนาจสูงสุดของรัฐเป็นของจักรพรรดิ¹¹¹ ภายใต้การประสานสองหลักการที่ขัดแย้งระหว่างหลักสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับหลักการเสรีนิยมเช่นนี้จึงนำมาสู่การตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญที่แตกต่างอย่างสุดขั้วออกไป 2

¹¹⁰ Martin Loughlin, *Foundations of Public Law*, (New York: Oxford university press, 2010),: 223-224.

¹¹¹ Frank O. Miller, *Minobe Tatsukichi : Interpreter of Constitutionalism in Japan*, (Los Angeles: University of California Press, 1965),: 5.

แนวทาง คือ แนวทางแรก ที่ความรัฐธรรมนูญเมจิตามแนวคิดจารีตกฎหมายเก่าของญี่ปุ่นที่เรียกว่า “โคคุไท” ซึ่งอธิบายว่าอำนาจทั้งหมดภายในรัฐเป็นของจักรพรรดิแต่เพียงผู้เดียวซึ่งเป็นสถาบันที่ดำรงอยู่คู่กับญี่ปุ่นมาโดยตลอด การสถาปนารัฐธรรมนูญเมจิขึ้นมาไม่กระทบต่อจารีตกฎหมายเก่านี้ เพราะเชื่อว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกสร้างขึ้นจักรพรรดิองค์แรกที่เป็นตัวแทนของสุริยเทพซึ่งสืบสายตระกูลมาแบบไม่ขาดสายจนถึงปัจจุบัน ด้วยความคิดเช่นนี้จึงทำให้ระบอบการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญเมจิ คือ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในขณะที่แนวทางสอง ที่ความรัฐธรรมนูญโดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนักกฎหมายชาวเยอรมันอย่าง Georg Jellinek ซึ่งอธิบายว่าอำนาจทั้งหมดภายในรัฐเป็นของนิติบุคคลมหาชนที่สำคัญที่สุดซึ่งคือ “รัฐ” ในขณะที่พระจักรพรรดิมีสถานะเป็นเพียงองค์กรของรัฐซึ่งจะมีอำนาจเท่าที่กฎหมายซึ่งออกโดยรัฐกำหนดไว้เท่านั้น ด้วยแนวคิดเช่นนี้จึงทำให้ระบอบการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญเมจิจึงเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างแน่แท้¹¹²

โดยการเทียบเคียงภาพตัวอย่างประเทศที่ใกล้เคียงกับประเทศไทยเช่นนี้จะทำให้เราเห็นภาพว่าอุดมการณ์ทางการเมืองที่ถูกบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยน่าจะมีความขัดแย้งโดยตรงกับอุดมการณ์ของรัฐที่ศาลแสดงออกมาในคำพิพากษาเป็นแน่แท้ ดังนั้นหากอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่าอำนาจรัฐเป็นของประชาชน บุคคลมีความเสมอภาค และมีสิทธิเสรีภาพได้ถูกเขียนเป็นบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรเอาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะราษฎรในปี พ.ศ. 2475 อุดมการณ์ของรัฐที่มีลักษณะเป็นขั้วตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิงจึงควรถูกตั้งข้อสันนิษฐานว่าเป็นจารีตทางกฎหมายเก่าที่เกิดขึ้นก่อนช่วงเวลาดังกล่าวอย่างมากและกฎหมายเก่าแก่ที่สุดในระบบกฎหมายไทยก็คือ “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในราชอาณาจักรอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ช่วงก่อนการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเมื่อพิจารณาจากจารีตทางกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมและสถาบันการเมืองที่แสดงออกมาในกฎหมายตราสามดวงจะพบว่าได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ ฮินดู และอารยธรรมขอมอย่างมาก สำหรับสถานะของกฎหมายตราสามดวงถือว่ามีลักษณะเชื่อมโยงกับศาสนาสูงจึงเป็นเหตุให้กฎหมายตราสามดวงเป็นกฎหมายศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีที่มาจากสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยวัตถุประสงค์ของกฎหมายตราสามดวงคือสร้างยุติธรรมให้เกิดขึ้นในโลกมนุษย์ โครงสร้างอำนาจทางการเมืองตามกฎหมายตรา

¹¹² ibid, 65-67.

สามดวงถือว่าบุคคลสำคัญที่จะนำกฎหมายตราสามดวงไปสร้างความยุติธรรมให้กับโลกมนุษย์ก็คือ พระมหากษัตริย์ จึงทำให้สถานะของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายตราสามดวงมีความศักดิ์สิทธิ์ และกลายเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดภายในรัฐขึ้นมาด้วย ดังนั้น กฎหมายตราสามดวงจึงให้ความสำคัญกับพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์อย่างมากโดยกำหนดขั้นตอนและพิธีการที่บุคคลอื่นจะต้องปฏิบัติกับพระมหากษัตริย์ให้มีลักษณะพิเศษและสูงเด่นขึ้นมา รวมถึงกำหนดบทลงโทษกับบุคคลที่กระทำการล่วงละเมิดพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ไว้อย่างรุนแรง อีกทั้งกฎหมายตราสามดวงยังสร้างโครงสร้างทางสังคมโดยอิงกับสิ่งที่เรียกว่า “ศักดินา” หรืออำนาจในการควบคุมที่ดินที่ผูกโยงกับตำแหน่งที่มีลำดับศักดิ์ไม่เท่ากันระหว่างเจ้า ขุนนาง ไพร และทาส ขึ้นมาเพื่ออธิบายว่าบุคคลในสังคมไทยมีลักษณะที่สูงต่ำไม่เท่ากันโครงสร้างสังคมที่ไม่เท่าเทียมและจัดวางให้พระมหากษัตริย์อยู่ในตำแหน่งยอดสูงสุดของสังคมศักดินา¹¹³ โดยอิทธิพลจารีตกฎหมายเก่าเกี่ยวกับศักดินาและความเท่าเทียมของบุคคลเช่นนี้ยังได้ถูกรับเข้ามาเป็นรากฐานของระบบกฎหมายสมัยใหม่เมื่อยามประเทศไทยเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อีกด้วย พิจารณาได้จากการกำหนดฐานโทษทางอาญาในฐานความผิดฐานลักษณะเดียวกันให้มีความหนักเบาของโทษแตกต่างกันไปในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ที่อิงกับลำดับศักดิ์ทางสังคมของบุคคล¹¹⁴ และมรดกของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เช่นนี้ก็ยังคงดำรงอยู่ในนิติศาสตร์สมัยใหม่ของประเทศไทยในปัจจุบัน¹¹⁵

ดังนั้น เมื่ออธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นกฎหมายที่สำคัญอย่างยิ่งในช่วงก่อนการปฏิรูปการปกครองของรัชกาลที่ 5 เราจะพบว่าจารีตกฎหมายเก่าตามกฎหมายฉบับนี้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐที่ขึ้นคำพิพากษาและคำวินิจฉัยของศาลแบบเป็นเนื้อเดียวกันทั้งในเรื่องที่อธิบายเกี่ยวกับพระราชสถานะและพระราชอำนาจ รวมถึงความไม่เสมอภาคระหว่างบุคคล เมื่อมาถึงจุดนี้เราจึงวินิจฉัยได้อย่างเรียบง่ายว่าอุดมการณ์ของรัฐที่เรียกว่าระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีลักษณะเป็นอุดมการณ์การเมืองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และปฏิบัติการทางการเมืองครั้งนี้จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกล่าวว่าทั้ง

¹¹³ Eugenie Merieau, *Constitutional Bricolage: Thailand's Sacred Monarchy v.s. The Rule of Law*, (New York: Hart Publishing, 2022),: 33-41.

¹¹⁴ Tamara Loos, *Subject Siam: Family, Law, and Colonial Modernity in Thailand*, (Bangkok: Silkworm books, 2006),: 37-38.

¹¹⁵ ธงชัย วินิจกุล, *นิติรัฐอภิสิทธิ์และราชานิธิธรรม*, (กรุงเทพฯ: Way, 2563),: 78-79.

ศาลทหาร ศาลยุติธรรม และศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่แฝงอยู่ในรัฐธรรมนูญที่เต็มไปด้วยบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับเสรีประชาธิปไตยที่จะสิ้นสภาพบังคับในทางความเป็นจริงทันทีเมื่อบุคคลได้อ้างบทบัญญัติดังกล่าว โดยเฉพาะบทบัญญัติในหมวดสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไปกระทำการใดที่กระทบต่อแก่นกลางของอุดมการณ์ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สภาพการณ์ของระบบกฎหมายไทยเช่นนี้จึงเป็นการตอกย้ำลีทางวิชาการได้ดีว่า “รัฐคือกลไกการกดขี่” และ “กฎหมายคือการเมือง”

References

- คริส เบเคอร์, และผาสุก พงษ์ไพจิตร. *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2561.
- คำพิพากษาศาลจังหวัดขอนแก่น คดีหมายเลขแดงที่ 1945/2560.
- คำพิพากษาศาลจังหวัดชัยภูมิ คดีหมายเลขแดงที่ อ.1474/2559.
- คำพิพากษาศาลจังหวัดนนทบุรี คดีหมายเลขแดงที่ อ.837/2552.
- คำพิพากษาศาลจังหวัดพล คดีหมายเลขแดงที่ 157/2561.
- คำพิพากษาศาลจังหวัดพล คดีหมายเลขแดงที่ 162/2561.
- คำพิพากษาศาลจังหวัดพญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.568/2563.
- คำพิพากษาศาลจังหวัดยะลา คดีหมายเลขแดงที่ อ.885/2565.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2354/2531.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 135ก./2558.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 177ก./2558.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 196ก./2558.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 197ก./2558.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 21ก./2558.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 25ก./2560.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 262ก./2558.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 84 ก./2557.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 98 ก./2557.
- คำพิพากษาศาลทหารกรุงเทพ คดีหมายเลขแดงที่ 99 ก./2557.
- คำพิพากษาศาลปกครองกลาง คดีหมายเลขแดงที่ 957/2563.
- คำพิพากษาศาลมณฑลทหารบกที่ 18 คดีหมายเลขแดงที่ 45/2560.
- คำพิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คดีหมายเลขแดงที่ ยชอ 345/2565.
- คำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.2660/2557.
- คำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.2962/2557.
- คำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.506/2558.
- คำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.66/2566.
- คำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขแดงที่ อ.67/2564

- คำพิพากษาศาลอาญาต่งลั้งชั้น คดีหมายเลขแดงที่ อ.445/2566.
- คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2 คดีหมายเลขแดงที่ 1509/2565.
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556.
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2564.
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28-29/2555.
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2562.
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2559.
- คำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอน 134 ฉบับพิเศษ (21 ตุลาคม 2519): 46-51.
- คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2556.
- เจริญ โฆษณานันท์. *นิติปรัชญาแนววิพากษ์*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2555.
- จิตติ ติงศักทีย. *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา (ภาค 1)*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546.
- ณัฐพล ใจจริง. *ขุนศึก คักคินา และพญาอินทรี*. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2563.
- แถลงการณ์คณะกรรมการปกครองแผ่นดิน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอน 120 ฉบับพิเศษ (6 ตุลาคม 2519): 1-4.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559.
- ไทยพีบีเอส. *นายกฯ เผย "ในหลวง" ทรงมีพระเมตตาตรัสสั่งไม่ให้ใช้ ม.112*, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://www.thaipbs.or.th/news/content/293636>.
- ธงชัย วินิจกุล. *นิติรัฐอภิสิทธิ์และราชานิติธรรม*. กรุงเทพฯ: Way, 2563.
- ธงชัย วินิจกุล. *รัฐราชาชาติ ว่าด้วยรัฐไทย*. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2563.
- ธรรมศาสตร์และการชุมนุม. *ปรากฏการณ์สะพานฟ้า 10 สิงหาคม 10 ข้อเรียกร้องด้วยสถาบันกษัตริย์*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2563.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. *การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์รักษาความปลอดภัยกระทรวงกลาโหม, 2517.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. *พระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. *ระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2520.

- นพพร ประชากุล. *วิจัยวิจารณ์วรรณกรรมฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2546.
- นพพล อาษามาส. *การประกอบสร้างความหวาดกลัว และการเมืองว่าด้วยการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556).
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. *กฎหมายมหาชน เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. *กฎหมายมหาชน เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538.
- บีบีซี ไทย. *ถวายสัตย์ : ร. 10 พระราชทานพระราชดำริส่วนถวายสัตย์ พร้อมลายพระราชหัตถ์ แก่ ครม. ประยุทธ์ 2*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://www.bbc.com/thai/thailand-49472471>.
- บีบีซี ไทย, เลือกตั้ง 2562: ร.10 โปรดเกล้าฯ อัญเชิญพระบรมราโชวาท ร.9 "ส่งเสริมคนดีปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ", สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47681835>.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. *แล้วแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ*, นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2556.
- ปิยบุตร แสงกนกกุล. ““ทฤษฎีรัฐธรรมนูญ” ของ Carl Schmitt.” *รัฐศาสตร์สาร* 3, ฉ. 3 (2557). 93-125.
- ผู้จัดการออนไลน์. *ในหลวงมีพระราชประสงค์ให้แก้ร่าง รธน.ปมพระราชอำนาจ นายกฯ ยันมีรัฐบาลใหม่ปี 61*, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://mgronline.com/politics/detail/960000002986>.
- พระบรมราชโองการ ประกาศ สถาปนาพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 136 ตอน 37 ฉบับพิเศษ (8 กุมภาพันธ์ 2562): 1-2.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505.
- พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ พ.ศ. 2561.
- แพทริก โจรี. *ทฤษฎีกษัตริย์โพธิสัตว์: เวลสันดรชาดกในประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ: อิลลูมิเนชั่น เอ็ดดิสัน, 2563.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.
- รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ 14. 15 มกราคม 2492.
- รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 39. 2 พฤศจิกายน 2491.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่านกฎหมาย, 2564.

- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. *องค์การอิสระตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยและสัมมนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- วิชญ์ เครืองาม. *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2530.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. *เปิดคำฟ้องคดีชุมนุม 19 กันยา - คดี MobFest ก่อนศาลไม่ให้ประกันสี่ แกนนำ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2566, https://tlhr2014.com/archives/25821?fbclid=IwAR11DWuzASrsxQKrgc2PXugJFV2Zf1JQRD4ERzrMNYecpXb3R_aM3g61EYU.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. *ศาลเยาวชนฯ พิพากษาจำคุก 2 ปี “เพชร” อ้าง ม.112 คัดค้านทั้งสถาบันกษัตริย์ แต่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งเข้าศูนย์ฝึกอบรมฯ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2566, <https://tlhr2014.com/archives/50825>.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. *สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 “หมิ่นประมาทกษัตริย์” ปี 2563-2566*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2566, <https://tlhr2014.com/archives/23983>.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล. *นิติศาสตร์ไทยเชิงวิพากษ์*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2549.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล. “อามาตย์ตุลาการอำพราง.” *The 101. World*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2566, <https://www.the.101world/path-for-judgeship/>.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล. *นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง*. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2561.
- สุชิน ตันติกุล. *รัฐประหาร พ.ศ. 2490*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2557.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. *แผนชิงชาติไทยว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่สอง (พ.ศ.2491-2500)*. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2553.
- หลวงประเจิดอักษรลักษณ์. *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. พระนคร: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477.
- หลุยส์ อัลธุสแซร์. *อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2557.
- อริสโตเติล. *Politics หลักรัฐศาสตร์และปรัชญาการเมืองของกรีกโบราณยุคจักรวรรดิ*. นนทบุรี: ภาพพิมพ์, 2565.
- อานนท์ นำภา. *สถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.
- อาสา คำภา. *กว่าจะครองอำนาจนำ*. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2564.

- แอมเนสตี้. รายงานสถานการณ์ชุมนุมและการคุกคามปิดกั้นการชุมนุม ระหว่างวันที่ 13– 21 ตุลาคม 2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/830/>.
- ไอลอว์. เปิดสถิติข้อหา 'ความผิดต่อพระมหากษัตริย์' ที่ขึ้นสู่ศาลระหว่างปี 2549-2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2566, <https://freedom.ilaw.or.th/node/923>.
- Dhani Nivat. "The Old Siamese conception of the Monarchy." *Journal of The Siam of Society* 32, iss. 2 (1947): 91-106.
- Merieau, Eugenie. *Constitutional Bricolage: Thailand's Scared Monarchy V.S. the Rule of Law*. New York: Hart Publishing, 2022.
- Miller, Frank O. *Minobe Tatsukichi: Interpreter of Constitutionalism in Japan*. Los Angeles: University of California Press, 1965.
- Minda, Gary. *Postmodern Legal Movements: Law and Jurisprudence at Century's End*. New York: New York university press, 1995.
- Christie, George C. *Jurisprudence: Text And Reading on the Philosophy of Law*. Minnesota: West publishing co., 1973.
- Kelsen, Hans. *General Theory of Law And State*. Massachusetts: Harvard university press, 1949.
- Olyphant, Herman. "A Return to stare decisis." *American Bar Association Journal* 14. No. 2 (1928): 71-76.
- Vinx, Lars, and Zeitlin, Samuel Garrett, eds. *Carl Schmitt' Early Legal-Theoretical Writing: Statute and Judgment, and the Value of the State and the Significance of the Individual*. United Kingdom: Cambridge University Press, 2021.
- Loughlin, Martin. *Foundations of Public Law*. New York: Oxford university press, 2010.
- Troper, Michel. "Constitutional Interpretation." *Israel Law Review* 39. Iss. 2 (2006): 35-50.
- R. W. M. Dias. *Jurisprudence*. London: Butterworth, 1970.

Loos, Tamara. *Subject Siam: Family, Law, and Colonial Modernity in Thailand*.
Bangkok: Silkworm books, 2006.